

8. međunarodni transdisciplinarni simpozij

BIOETIKA I APORIJE PSIHE

Zagreb, 9.–10. svibnja 2024.

Fakultet filozofije i religijskih znanosti
Sveučilišta u Zagrebu
(Jordanovac 110, Zagreb)

8th International Transdisciplinary Symposium

BIOETHICS AND APORIA OF PSYCHE

Zagreb, May 9–10 2024

Faculty of Philosophy and Religious Studies,
University of Zagreb
(Jordanovac 110, Zagreb)

SADRŽAJ / CONTENTS

Organizatori 8. međunarodnog transdisciplinarnog simpozija <i>Bioetika i aporije psihe /</i> Organisers of the 8 th International Transdisciplinary Symposium <i>Bioethics and Aporia of Psyche</i>	5
O međunarodnom transdisciplinarnom simpoziju <i>Bioetika i aporije psihe /</i> About the International Transdisciplinary Symposium <i>Bioethics and Aporia of Psyche</i>	9
Program 8. međunarodnog transdisciplinarnog simpozija <i>Bioetika i aporije psihe /</i> Programme of the 8 th International Transdisciplinary Symposium <i>Bioethics and Aporia of Psyche</i>	17
Plenarna izlaganja / Plenary lectures.....	31
Sekcijska izlaganja / Section presentations	41
Adresar / Address book	111

**ORGANIZATORI
8. MEĐUNARODNOG
TRANSDISCIPLINARNOG SIMPOZIJA
*BIOETIKA I APORIJE PSIHE***

**ORGANISERS
OF THE 8th INTERNATIONAL
TRANSDISCIPLINARY SYMPOSIUM
*BIOETHICS AND APORIA OF PSYCHE***

ORGANIZATORI / ORGANISERS

Centar za bioetiku Fakulteta filozofije i religijskih znanosti
Sveučilišta u Zagrebu /
Centre for Bioethics of the Faculty of Philosophy and Religious Studies
of the University of Zagreb

Hrvatsko bioetičko društvo /
Croatian Bioethics Society

Škola narodnog zdravlja »Andrija Štampar« Medicinskog fakulteta
Sveučilišta u Zagrebu /
Andrija Štampar School of Public Health of the University of Zagreb
School of Medicine

Hrvatski savez udruga za mentalno zdravlje (SUMEZ) /
Confederation of the Croatian Mental Health Unions

Hrvatsko filozofsko društvo /
Croatian Philosophical Society

Amigdala centar, Zagreb /
Amigdala Centre, Zagreb

Hrvatski institut za istraživanje i edukaciju o mentalnom zdravlju /
Croatian Institute for Research and Education on Mental Health

Internacionalna akademija nauka i umjetnosti u BiH /
International Academy of Science and Arts of Bosnia and Herzegovina

Hrvatsko udruženje za filozofsku praksu /
Croatian Philosophical Practice Association

**ORGANIZACIJSKI ODBOR MEĐUNARODNOG
TRANSDISCIPLINARNOG
SIMPOZIJA *BIOETIKA I APORIJE PSIHE* /**

**ORGANISATION COMMITTEE OF THE INTERNATIONAL
TRANSDISCIPLINARY SYMPOSIUM *BIOETHICS AND
APORIA OF PSYCHE***

Predsjednik / President:

LUKA JANEŠ (Zagreb)

Tajnica / Secretary:

ŠTEFANIJA KOŽIĆ (Zagreb)

Stručno vijeće / Expert Council:

IRENA BAKIĆ (Beč/Vienna), BRUNO BOGOVIĆ (Varaždin), ERIK BREZOVEC (Zagreb), ANTE ČOVIĆ (Zagreb), JAN DEFRANČESKI (Zagreb), ALEKSANDAR FATIĆ (Beograd/Belgrade), DEMÉTRIUS A. FRANÇA (São Paulo), HRVOJE HANDL (Zagreb), VASILE HATEGAN (Temišvar/ Timișoara), EMANUELA HERCEG (Zagreb), THEODOR ITTEN (St. Gallen), HRVOJE JURIC (Zagreb), KSENIJA KAPELJ (Zagreb), KRIŽO KATINIĆ (Zagreb), IVICA KELAM (Osijek), HUGO KOETSIER (Heiloo), ZORAN KOJČIĆ (Osijek), IVAN KOPREK (Zagreb), LUKA MARŠIĆ (Zagreb), MIRA MATIJEVIĆ (Zagreb), ALEN OREŠKOVIĆ (Zagreb), IVAN PERKOV (Zagreb), TARA BEATA RACZ (Zagreb), VLATKA ROČIĆ-PETAK (Zagreb), MARTINA ROJNIĆ KUZMAN (Zagreb), DARIJA RUPČIĆ KELAM (Osijek), IGOR SALOPEK (Karlovac), INES SKELAC (Zagreb), IVAN ŠESTAK (Zagreb), DANIJELA ŠTIMAC GRBIĆ (Zagreb), SLAĐANA ŠTRKALJ IVEZIĆ (Zagreb) MAJA VEJIĆ (Split), ANTUN VOLENIK (Zagreb)

Organizacijski tim / Organizational team:

ANTE BELIĆ (Zagreb), BRUNO BOGOVIĆ (Varaždin), TEO ČAVAR (Zagreb), ANA KRALJ (Zagreb), ANDRIJA PISKAC (Zagreb), TILIJIA SIMON (Zagreb), FILIP MARTIN SVIBOVEC (Zagreb)

**O MEĐUNARODNOM
TRANSDISCIPLINARNOM SIMPOZIJU
*BIOETIKA I APORIJE PSIHE***

**ABOUT THE INTERNATIONAL
TRANSDISCIPLINARY SYMPOSIUM
*BIOETHICS AND APORIA OF PSYCHE***

UVODNA RIJEČ

Korak po korak, godinu po godinu, dogurali smo do osme u nizu inačice međunarodnog transdisciplinarnog simpozija *Bioetika i aporije psihe*. Održavajući transdisciplinarnu platformu za povezivanje, podignutu na stupovima bioetičkog senzibiliteta, orijentacijskog znanja i integrativnog mišljenja/djelovanja u jezgri inicijative – uspješno dokazujemo opstojnost te smislenost nastanka i provedbe ovog međunarodnog projekta. Praktični iskorak očituje se u pokretanju studijskih i edukacijskih programa, prije svega specijalističkog poslijediplomskog studija zaštite mentalnog zdravlja u zajednici u suradnji Medicinskog fakulteta i Fakulteta filozofije i religijskih znanosti Sveučilišta u Zagrebu, te edukacije iz filozofskog savjetovanja u suradnji Hrvatskog udruženja za filozofsku praksu i Amigdala centra. Riječ je o obrazovnim i edukacijskim paradigama osmišljenima, strukturaliziranima i osobljem okupljenima oko projekta *Bioetika i aporije psihe*, usmjerenog prvenstveno na promicanje zaštite mentalnog zdravlja u zajednici, destigmatizaciju te etičko i fenomenološko istraživanje ljudske psihe kroz nišu života i životnosti. U budućnosti očekujemo direktan društveni učinak polučen zapošljavanjem kvalitetnog specijaliziranog osoblja unutar bitnih društvenih domena, te pokretanjem niza novih vrijednih projekata i inicijativa.

U kontekstu, pak, glavne teme ovogodišnjeg skupa – »empatija i mentalno zdravlje« – možemo zaključiti da smo kao civilizacija korak po korak dogurali do značajnog porasta javnog interesa i prepoznavanja paradigme nerazdvojne veze empatije i zaštite mentalnog zdravlja – ukazujući na zrelost i spremnost suočavanja s mnogobrojnim izazovima po mentalno zdravlje, navirućima u doba mehanizacije i virtualizacije osobe, te načelno hiper-primjene tehničkih instrumenata.

Empatija, svojevrsna fuzija kognitivnih i sentimentalnih elemenata pokretača osobe, nosi bitan znanstveni, filozofski, kulturni i duhovni značaj istraživačke oaze i praktične primjene napose u pomagalačkim i skrbičkim djelatnostima.

Psiholog Carl Rogers definirao je empatiju iz terapijske perspektive kao »osjećaj koji se odvija iz trenutka u trenutak, koji je 'ovdje i sada', koji je neposredna sadašnjost. To je osjećaj zahvaćanja klijentovog unutarnjeg svijeta, privatnih osobnih značenja koji 'kao da' pripada terapeutu, ali bez gubitka kvalitete 'kao da'«. Prema Rogersu, terapeutova sposobnost da se uključi u ovaj subjektivni skup privatnih i osobnih značenja drugoga primarno je sredstvo konstruktivne promjene koja se kreće prema napretku.

Navedena promjena, postignuta unutar psihoterapijskog procesa, primijenjiva je na opću međuodnošajnu mrežu sustava društvene zajednice – u kontekstu empatičnog odnošenja kao mogućnosti istinske komunikacije, razotkrivanja poteškoća i pomaganja – napose u kontekstu nadvladavanja sebičnosti i narcizma, prije svega samonadilaženjem (Frankl) u vidu pomaganja drugome, na taj način povratno pomažući sebi samima. Možemo kazati da je u današnjem turbulentnom i zahtjevnom svijetu važno ojačati kulturu empatije i razumijevanja kako bi se na raznim poljima unaprijedilo mentalno zdravlje i stvorilo okruženje u kojem svaki pojedinac može osjećati podršku i prihvaćenost.

Također i kroz prizmu ostalih tema ovogodišnjeg skupa – filozofska praksu usmjerenu na rad s posebnim skupinama, egzistencijalnu psihoterapiju u suvremenom kontekstu te unapređenje i zaštitu mentalnog zdravlja u zajednici – otvaramo prostor za razmjenu ideja, iskustava i perspektiva. Filozofska praksa i egzistencijalna psihoterapija pružaju nam vrijedne alate i perspektive za suočavanje sa suvremenim životnim dilemama i poteškoćama, te nam pomažu pronaći smisao i svrhu vlastitog postojanja. U tom kontekstu, važno je naglasiti važnost kontinuiranog rada na unapređenju i zaštiti mentalnog zdravlja kako bi se stvorila otpornija i zdravija zajednica.

Na ovogodišnjem skupu okupili smo izlagače iz 13 zemalja, a plenarna izlaganja održat će: danski filozof svjetskog glasa Dan Zahavi na temu »Biti ti – ili ne«, najcitiraniji hrvatski psihijatar, emeritus Miro Jakovljević, prilogom pod naslovom »Kultura empatije i promicanje mentalnog zdravlja«, španjolski filozof praktičar José Barrientos-Rastrojo s temom »Filozofske intervencije u trećem sektoru (od zatvora do udruga koje rade sa siromašnom djecom i tinejdžerima, ovisnicima, prostitutkama i imigrantima)«. Psihijatrica iz Srbije Danijela Tiosavljević plenarno će se obratiti temom »Izvori moralnog i amoralnog ponašanja – jesu li moralne revolucije moguće?«, a hrvatski isusovac, psiholog i teolog Mijo Nikić diseminacijom »Empatija i milosrđe u integralnoj antropologiji«. Osim plenarnih i uobičajenih simpozijских izlaganja, bit će održane i dvije interaktivne radionice.

Cilj je skupa, kao i sve godine do sada, potaknuti raspravu i suradnju na temama koje su od suštinskog značaja za sve nas, te dati doprinos širenju svijesti o važnosti kulture empatije, mentalnog zdravlja i njihovom integriranju u svakodnevni život i rad. Nadamo se da će ovogodišnji simpozij biti inspiracija za daljnje istraživanje, praksu i promišljanje o ovim ključnim temama. Te prije svega – povezati razne dimenzije i jezgre znanja u jedinstveni bioetički organizam brige i skrbi.

INTRODUCTORY WORDS

Step by step, year by year, we reached the eighth version of the international transdisciplinary symposium *Bioethics and Aporia of Psyche*. By maintaining a transdisciplinary platform for connecting, built on the pillars of bio-ethical sensibility, orientational knowledge and integrative thinking/action that are at the core of the initiative – we have successfully proven the viability and meaningfulness of the creation and implementation of this international project. The practical step forward is manifested in the launch of courses and educational programs, above all the specialist postgraduate course of Community Mental Health Protection in cooperation with the Faculty of Medicine and the Faculty of Philosophy and Religious Studies of the University of Zagreb, and the education program in philosophical counselling in cooperation with the Croatian Philosophical Practice Association for and the Amigdala Center. They are educational paradigms designed, structured and staffed around the project *Bioethics and Aporia of Psyche*, aimed primarily at the promotion of community mental health protection, destigmatization and ethical and phenomenological research of the human psyche through the niche of life and vitality. In the future, we expect a direct social impact obtained by hiring quality specialised staff within various important social domains, and launching a series of new valuable projects and initiatives as well.

In the context of the main theme of this year's symposium, "Empathy and Mental Health", we can conclude that as a civilization, step by step, we have significantly increased the public interest towards the paradigm of the inseparable connection between empathy and mental health protection – indicating the maturity and readiness to deal with numerous challenges to mental health emerging in the age of mechanisation and virtualization of the person, and the hyper-usage of technological instruments.

Empathy, a kind of fusion of cognitive and sentimental elements that drive a person, carries an essential scientific, philosophical, cultural and spiritual significance of research oasis and practical application, especially in helping and caring activities.

Psychologist Carl Rogers has defined empathy from a therapeutic perspective as "a moment-to-moment sensitivity that is in the 'here and now,' the immediate present. It is a sensing of the client's inner world of private personal meanings 'as if' it were the therapist's own, but without ever losing the 'as if' quality." According to Rogers, the therapist's ability to key into this subjective set

of private and personal meanings of another is a primary vehicle of constructive, forward-moving change.

The aforementioned change, achieved within the psychotherapy process, is applicable to the general relational network of the social community systems – in the context of empathic behaviour as an opportunity for true communication, uncovering difficulties and helping – especially in the context of overcoming selfishness and narcissism, primarily through self-transcendence (Frankl) in the form of helping others, thereby helping ourselves in return. We can say that in today's turbulent and demanding world, it is important to strengthen the culture of empathy and understanding in order to improve mental health in various fields and create an environment where every individual can feel supported and accepted.

Also through the prism of the other topics of this year's symposium – philosophical practice focused on working with special groups, existential psychotherapy in a contemporary context and the improvement and protection of mental health in the community – we open a space for the exchange of ideas, experiences and perspectives. Philosophical practice and existential psychotherapy also provide us with tools and perspectives for dealing with contemporary life dilemmas and difficulties, and help us find the meaning and purpose of our own existence. In this context, there is a need to emphasise the importance of continuous work that needs to be done in order to improve and protect mental health in order to create a more resilient and healthy community.

At this year's symposium, we gathered presenters from 13 countries and plenary presentations will be given by: world-renowned Danish philosopher Dan Zahavi on the topic "Being You – or Not", the most cited Croatian psychiatrist, emeritus Miro Jakovljević, with a contribution entitled "Culture of Empathy and Promotion of Mental Health", Spanish philosopher and practitioner José Barrientos-Rastrojo with the topic "Philosophical Interventions in the Third Sector (from Prisons to Associations that Work with Poor Children and Teenagers, Addicts, Prostitutes and Immigrants)". Psychiatrist from Serbia Danijela Tiosavljević will deliver a plenary lecture on the topic "Sources of Moral and Amoral Behaviour – Are Moral Revolutions Possible?", and a Croatian Jesuit, psychologist and theologian Mijo Nikić will give a presentation on the topic "Empathy and Mercy in Integral Anthropology". In addition to the plenary and usual symposium presentations, two interactive workshops will also be held.

The aim of the symposium, as was every previous year also, is to encourage discussion and cooperation on topics that are of essential importance to all of us, and to contribute to spreading awareness of the importance of a culture of empathy, mental health and their integration into everyday life and work. We

hope that this year's symposium will be an inspiration for further research, practice and reflection on these key topics. And above all – to connect various dimensions and cores of knowledge into a unique bioethical organism of protection and care.

PROGRAM
8. MEĐUNARODNOG
TRANSDISCIPLINARNOG SIMPOZIJA
BIOETIKA I APORIJE PSIHE

PROGRAMME
OF THE 8th INTERNATIONAL
TRANSDISCIPLINARY SYMPOSIUM
BIOETHICS AND APORIA OF PSYCHE

ČETVRTAK, 9. svibnja 2024. / THURSDAY, 9 May 2024

Mjesto / Location

Dvorana »Antun Bauer«, Fakultet filozofije i religijskih znanosti, Jordanovac 110 / “Antun Bauer” conference hall, Faculty of Philosophy and Religious Studies, Jordanovac 110

10.00–10.30 *Otvaranje simpozija / Opening ceremony*

Plenarna predavanja / Plenary lectures

10.30–11.00 MIRO JAKOVLJEVIĆ (Hrvatska/Croatia): Kultura empatije i promocija mentalnog zdravlja / Culture of Empathy and Promotion of Mental Health

11.00–11.15 *Rasprava / Discussion*

11.15–11.45 JOSÉ BARRIENTOS-RASTROJO (Spain/Španjolska): Philosophical Interventions in the Third Sector (from Prisons to Associations that Work with Poor Children and Teenagers, Addicts, Prostitutes and Immigrants) / Filozofske intervencije u trećem sektoru (od zatvora do udruga koje rade sa siromašnom djecom i tinejdžerima, ovisnicima, prostitutkama i imigrantima)

11.45–12.00 *Rasprava / Discussion*

12.00–12.15 *Pauza / Break*

Presentation Session A / Izlagačka sesija A

Mjesto / Location

Dvorana »Antun Bauer«, Fakultet filozofije i religijskih znanosti, Jordanovac 110 / “Antun Bauer” conference hall, Faculty of Philosophy and Religious Studies, Jordanovac 110

- 12.15–12.30 MARIANNE D. BROEKER (United Kingdom/Ujedinjeno Kraljevstvo): “Minimal-self” Locked into a Model: Exploring the Prospects of Formalising the Application of Minimal Self and Intentionality in Schizophrenia / »Minimalni self« zaključan u model: istraživanje vjerojatnosti formalizacije primjene minimalnog selfa i intencionalnosti u shizofreniji
- 12.30–12.45 TOMA GRUICA (Austria/Austrija): From Meaningful Instructions to Learned Illness: Philosophical Perspectives on Psychopathology and the Dynamics of Information / Od smislenih uputa do naučene bolesti: filozofske perspektive o psihopatologiji i dinamici informacija
- 12.45–13.00 CAMILO SANCHEZ SANCHEZ (Poland/Poljska): Bodily Subjectivity in Schizophrenia: Thinking about Mental Health for Living Organisms within Social Tissues / Tjelesna subjektivnost kod shizofrenije: promišljanje o mentalnom zdravlju živućih organizama unutar socijalnih tkiva
- 13.00–13.15 ALEKSANDAR PRICA (Serbia/Srbija): Hyperreality: Between Noosphere and Noogenic Neurosis / Hiperrealnost: između noosfere i noogenih neuroza
- 13.15–13.30 *Rasprava / Discussion*
- 13.30–13.45 Pauza / Break

Izlagачka sesija B / Presentation Session B

Mjesto / Location

Dvorana Alessandro D’Errico »102«, Fakultet filozofije i religijskih znanosti, Jordanovac 110 / “102” Alessandro D’Errico conference hall, Faculty of Philosophy and Religious Studies, Jordanovac 110

- 12.15–12.30 INES SKELAC (Hrvatska/Croatia): Pristup emocijama kroz prizmu terapije zasnovane na logici (LBT) / Approach to Emotions Through the Prism of Logic-Based Therapy (LBT)

- 12.30–12.45 IVAN NIŠAVIĆ (Srbija/Serbia): Epikurejsko razumijevanje empatije: prijateljstvo / Epicurean Understanding of Empathy: Friendship
- 12.45–13.00 PETAR SMONTARA (Hrvatska/Croatia): Empatija u savjetodavnom radu i psihoterapiji / Empathy in Counselling and Psychotherapy
- 13.00–13.15 MARIJANA BRAŠ, MARINA NOVINA (Hrvatska/Croatia): Značaj empatije za medicinu i psihoterapiju / The Significance of Empathy for Medicine and Psychotherapy
- 13.15–13.30 *Rasprava / Discussion*
- 13.30–13.45 *Pauza / Break*

Presentation Session A / Izlagačka sesija A

Mjesto / Location

Dvorana »Antun Bauer«, Fakultet filozofije i religijskih znanosti, Jordanovac 110 / “Antun Bauer” conference hall, Faculty of Philosophy and Religious Studies, Jordanovac 110

- 13.45–14.00 GIANLUIGI SEGALERBA (Portugal/Portugal): The Stoics on Impulses, Passions, and Disappearance of Reason
- 14.00–14.15 EHSAN ORTOGOLI FARAHANI, AMIRMOHAMMAD BAGHERI KARGASHEH (Iran/Iran): Ethical Challenges of Using Neuroscience in Nudging in Terms of Autonomy: What Neuroscience and Phenomenology Can Say about It / Etički izazovi korištenja neuroznanosti u poticanju na autonomiju: što neuroznanost i fenomenologija mogu reći o tome
- 14.15–14.30 ŠTEFANIJA KOŽIĆ, LUKA JANEŠ, ANA KRALJ (Croatia/Hrvatska): Empathy, Evolution and Neuroscience / Empatija, evolucija i neuroznanost
- 14.30–14.45 *Rasprava / Discussion*

14.45–16.00 *Pauza za ručak / Lunch Break*

Izlagачka sesija B / Presentation Session B

Mjesto / Location

Dvorana Alessandro D'Errico »102«, Fakultet filozofije i religijskih znanosti, Jordanovac 110 / "102" Alessandro D'Errico conference hall, Faculty of Philosophy and Religious Studies, Jordanovac 110

13.45–14.00 IVA IGNJAČIĆ (Hrvatska/Croatia): Mentalno zdravlje i percepcija imigranata / Mental Health and Perception in Immigrants

14.00–14.15 ALEKSANDAR RACZ, FILIP ŠKILJAN, SUZANA KUNAC, LJERKA ARMANO, JADRANKA PAVIĆ (Hrvatska/Croatia): Smatraju li medicinske sestre i tehničari Rome osobama pacijentima »drugog reda«? / Do Nurses and Medical Technicians Consider Roma as "Second-Class" Patients and Persons?

14.15–14.30 DAMJAN ABOU ALDAN (Hrvatska/Croatia): Propisi o poštivanju autonomije unutar etičkih kodeksa zdravstvenih profesija u Hrvatskoj / Regulations on Respecting Autonomy within Ethical Codes of Health Professions in Croatia

14.30–14.45 *Rasprava / Discussion*

14.45–16.00 *Pauza za ručak / Lunch Break*

Izlagачka sesija A / Presentation Session A

Mjesto / Location

Dvorana »Antun Bauer«, Fakultet filozofije i religijskih znanosti, Jordanovac 110 / "Antun Bauer" conference hall, Faculty of Philosophy and Religious Studies, Jordanovac 110

- 16.00–16.15 MARINA VIDOVIĆ (Hrvatska/Croatia): Zasučimo rukave za mentalno zdravlje – primjer dobre prakse psihosocijalne podrške zajednici / Let's Roll up Our Sleeves for Mental Health – An Example of Good Practice of Psychosocial Support in the Community
- 16.15–16.30 VUK TRNAVAC (Srbija/Serbia): Metodo-ontološko viđenje pojma mentalnog zdravlja kod Marxa, Freuda i Frankfurtske škole / A Methodo-Ontological View of the Concept of Mental Health in Marx, Freud and the Frankfurt School
- 16.30–16.45 MAJA VEJIĆ (Hrvatska/Croatia): Žensko mentalno zdravlje u književnosti – zašto se bojimo ženskih glasova? / Female Mental Health in Literature – Why Are We Afraid of Female Voices?
- 16.45–17.00 ZORA MAŠTROVIĆ (Hrvatska/Croatia): Uloga svijesti u razvitku ljudske vrste i mentalno zdravlje / The Role of Consciousness in the Development of the Human Species and Mental Health
- 17.00–17.15 *Rasprava / Discussion*
- 17.15–17.30 *Pauza / Break*

Izlagачka sesija B / Presentation Session B

Mjesto / Location

Dvorana Alessandro D'Errico »102«, Fakultet filozofije i religijskih znanosti, Jordanovac 110 / "102" Alessandro D'Errico conference hall, Faculty of Philosophy and Religious Studies, Jordanovac 110

- 16.00–16.15 LJUBOMIR RADOVANČEVIĆ (Hrvatska/Croatia): Pogled na emocije i osjetila kroz neuroznanstvenu optiku / A View at Emotions and Sensations Through Neuroscientific Optic

- 16.15–16.30 MIRO HANŽEVAČKI (Hrvatska/Croatia): Svjedočimo li krizi identiteta obiteljske medicine? / Are We Facing an Identity Crisis of Family Medicine?
- 16.30–16.45 TANJA ZOVKO (Hrvatska/Croatia): Pacijent u središtu zdravstvene skrbi / Patient-Centred Healthcare
- 16.45–17.00 JADRANKA PAVIĆ, MATEJA KRZNAR (Hrvatska/Croatia): Poteškoće i podrška obitelji djece oboljele od rijetkih bolesti / Difficulties and Support for Families of Children Suffering from Rare Diseases
- 17.00–17.15 *Rasprava / Discussion*
- 17.15–17.30 *Pauza / Break*

Interaktivna radionica / Interactive Workshop

Mjesto / Location

Dvorana »002«, Fakultet filozofije i religijskih znanosti, Jordanovac 110 / “002” conference hall, Faculty of Philosophy and Religious Studies, Jordanovac 110

- 16.00–18.00 UDRUGA »LUDRUGA« / “LUDRUGA” ASSOCIATION (Hrvatska/ Croatia): Mentalna higijena – iskustvena radionica / Mental Hygiene – Experiential Workshop

Izlagачka sesija A / Presentation Session A

Mjesto / Location

Dvorana »Antun Bauer«, Fakultet filozofije i religijskih znanosti, Jordanovac 110 / “Antun Bauer” conference hall, Faculty of Philosophy and Religious Studies, Jordanovac 110

- 17.30–17.45 KLARA ČAVAR, MARIJA DŽINIĆ (Hrvatska/Croatia): Mentalno zdravlje u kontekstu odredbi kanonskoga prava / Mental Health in the Context of the Provisions of Canon Law

- 17.45–18.00 DAMIR ŠEHIĆ (Hrvatska/Croatia): Bioetičke perspektive na tendencije determinizma neuroznanosti i njihov utjecaj na moralnu odgovornost u teologiji / Bioethical Perspectives on Determinism Tendencies in Neuroscience and Their Influence on Moral Responsibility in Theology
- 18.00–18.15 IVAN MACUT (Hrvatska/Croatia): Moralna filozofija Stjepana Zimmermanna: od spekulativne teorije prema življenoj praksi / Moral Philosophy of Stjepan Zimmermann: From Speculative Theory to Living Practice
- 18.15–18.30 ANA PERIŠIĆ (Hrvatska/Croatia): Egzistencijalna patnja današnjeg čovjeka i duhovno-antropološko zdravlje / Existential Suffering of Today's Man and Spiritual-Anthropological Health
- 18.30–18.45 *Rasprava / Discussion*

Izlagачka sesija B / Presentation Session B

Mjesto / Location

Dvorana Alessandro D'Errico »102«, Fakultet filozofije i religijskih znanosti, Jordanovac 110 / "102" Alessandro D'Errico conference hall, Faculty of Philosophy and Religious Studies, Jordanovac 110

- 17.30–17.45 SANJA FRAJTIĆ (Hrvatska/Croatia): Empatija nekad i danas / Empathy in the Past and Today
- 17.45–18.00 JULIJA VEJIĆ, MIRJANA JERMOL, ANA BARE (Hrvatska/Croatia): Empatija u radnom okruženju / Empathy in the Work Environment
- 18.00–18.15 DORA GREJZA, IVICA KELAM (Hrvatska/Croatia): Delikatne psihološke konstrukcije djece i uzroci njihovih devijacija prema filozofiji Marije Montessori / Delicate Psychological Constructions of Children and the Causes of Their Deviations According to the Philosophy of Maria Montessori

18.15–18.30 IVAN PERKOV, DUNJA JURIĆ VUKELIĆ (Hrvatska/Croatia): »Doktori ili pacijenti?« – predstavljanje rezultata istraživanja o mentalnom zdravlju doktoranada u Hrvatskoj / “Doctors Or Patients?” – Presentation of Research Results on the Mental Health of Doctoral Students in Croatia

18.30–18.45 *Rasprava / Discussion*

PETAK, 10. svibnja 2024. / FRIDAY, 10 May 2024

Mjesto / Location

Dvorana »Antun Bauer«, Fakultet filozofije i religijskih znanosti, Jordanovac 110 / “Antun Bauer” conference hall, Faculty of Philosophy and Religious Studies, Jordanovac 110

10.00–10.30 *Otvaranje drugog dana simpozija / Opening ceremony of the second day*

Izlagачka sesija A / Presentation Session A

Mjesto / Location

Dvorana »Antun Bauer«, Fakultet filozofije i religijskih znanosti, Jordanovac 110 / “Antun Bauer” conference hall, Faculty of Philosophy and Religious Studies, Jordanovac 110

10.30–10.45 TONE VRHOVNIK STRAKA (Slovenia/Slovenija): Empatija versus etika: mentalno zdravlje kao talac / Empathy Versus Ethics: Mental Health as a Hostage

10.45–11.00 BEHZAD HADŽIĆ, SELMA HADŽIĆ, ELMA HADŽIĆ (Bosna i Hercegovina/Bosnia and Herzegovina): Rizici za mentalno zdravlje u eri globalizacije i koncept konzumerizma / Mental Health Risks in the Era of Globalisation and the Concept of Consumerism

- 11.00–11.15 ANA UMIČEVIĆ (Hrvatska/Croatia): Pristup komplementarnoj i alternativnoj medicini u svakodnevnoj kliničkoj praksi / An Approach to Complementary and Alternative Medicine in Everyday Clinical Practice
- 11.15–11.30 MARINA KATINIĆ PLEIĆ (Hrvatska/Croatia): Kritika koncepta mentalnog zdravlja, ideologije sreće i industrije samopomoći u misli Roberta Torrea / Critique of the Mental Health Concept, of the Ideology of Happiness and “Self-Help” Industry in Robert Torre’s Thought
- 11.30–11.45 *Rasprava / Discussion*
- 11.45–12.00 *Pauza / Break*

Izlagачka sesija B / Presentation Session B

Mjesto / Location

Dvorana Alessandro D’Errico »102«, Fakultet filozofije i religijskih znanosti, Jordanovac 110 / “102” Alessandro D’Errico conference hall, Faculty of Philosophy and Religious Studies, Jordanovac 110

- 10.30–10.45 IVICA KELAM, DARIJA RUPČIĆ KELAM (Hrvatska/Croatia): Etički svjestan potrošač – spasitelj planeta, kapitalizma i svoje duše? / Ethically Conscious Consumer – Saviour of the Planet, Capitalism and Their Own Soul?
- 10.45–11.00 DAMIR HRŠAK (Hrvatska/Croatia): Mir kao pomirenje ili mir kao primirje / Peace as Reconciliation or Peace as Truce
- 11.00–11.15 JAN DEFRANČESKI (Hrvatska/Croatia): Dubinska ekologija i ekolingvistika: istraživanje odnosa između jezika i prirode / Deep Ecology and Ecolinguistics: Exploring the Relationship between Language and Nature
- 11.15–11.30 SEAD ALIĆ (Hrvatska/Croatia): Politički sadizam / Political Sadism

11.30–11.45 *Rasprava / Discussion*

11.45–12.00 *Pauza / Break*

Plenarno predavanje / Plenary lecture

Mjesto / Location

Dvorana »Antun Bauer«, Fakultet filozofije i religijskih znanosti, Jordanovac 110 / “Antun Bauer” conference hall, Faculty of Philosophy and Religious Studies, Jordanovac 110

12.00–12.30 DANIJELA TIOSAVLJEVIĆ (Srbija/Serbia): Izvori moralnog i amoralnog ponašanja – jesu li moralne revolucije moguće? / Sources of Moral and Amoral Behaviour – Are Moral Revolutions Possible?

12.30–12.45 *Rasprava / Discussion*

12.45–13.00 *Pauza / Break*

Izlagачka sesija A / Presentation Session A

Mjesto / Location

Dvorana »Antun Bauer«, Fakultet filozofije i religijskih znanosti, Jordanovac 110 / “Antun Bauer” conference hall, Faculty of Philosophy and Religious Studies, Jordanovac 110

13.00–13.15 ANGELOS SOFOCLEOUS (Cyprus/Cipar): Disruptions in Empathy in Experiences of Depression / Smetnje empatije u iskustvima depresije

13.15–13.30 BOJANA BRAJKOV (India/Indija): A Pathless Path of Empathy and Compassion – Jiddu Krishnamurti’s Insights and Zen Kōans / Srednji put empatije i suosjećanja – uvidi Jiddua Krishnamurtija i Zen Koani

13.30–13.45 ALEKSANDAR FATIĆ (Serbia/Srbija): The Meaning and Application of Empathy in Psychotherapy / Smisao, granice i primjena empatije u psihoterapiji

13.45–14.00 *Rasprava / Discussion*

14.00–15.15 *Pauza za ručak / Lunch Break*

Izlagачka sesija B / Presentation Session B

Mjesto / Location

Dvorana Alessandro D'Errico »102«, Fakultet filozofije i religijskih znanosti, Jordanovac 110 / "102" Alessandro D'Errico conference hall, Faculty of Philosophy and Religious Studies, Jordanovac 110

13.00–13.15 JOSIP ĆIRIĆ (Hrvatska/Croatia): Podučavanje filozofskom savjetovanju – interdisciplinarna iskustva i perspektive / Teaching Philosophical Counselling – Interdisciplinary Experiences and Perspectives

13.15–13.30 FILIP MARTIN SVIBOVEC (Hrvatska/Croatia): *Homo absconditus* u duhu filozofske prakse / *Homo Absconditus* in the Spirit of Practical Philosophy

13.30–13.45 ANA BULJAN (Hrvatska/Croatia): Model filozofije egzistencije u Selimovićevu *Dervišu i smrti* / A Model of Philosophy of Existence in Slimović's *Derviš i smrt*

13.45–14.00 MELITA JEROLIMOV (Hrvatska/Croatia): Koncept smisla u filozofskom savjetovanju / The Concept of Meaning in Philosophical Counselling

14.00–14.15 *Rasprava / Discussion*

14.15–15.15 *Pauza za ručak / Lunch Break*

Izlagачka sesija A / Presentation Session A

Mjesto / Location

Dvorana »Antun Bauer«, Fakultet filozofije i religijskih znanosti, Jordanovac 110 / “Antun Bauer” conference hall, Faculty of Philosophy and Religious Studies, Jordanovac 110

- 15.15–15.30 ANTE PERIŠA (Hrvatska/Croatia): Logoterapija i filozofija egzistencije kao terapija za današnjeg čovjeka / Logotherapy and Existential Philosophy as Therapy for a Contemporary Person
- 15.30–15.45 ANTUN VOLENIK (Hrvatska/Croatia): Strah i tjeskoba u egzistencijalističkoj psihoterapiji (Tillich, May, Yalom) / Fear and Anxiety in Existential Psychotherapy (Tillich, May, Yalom)
- 15.45–16.00 MARTIN KAJTAZI, MARIJA TOMEČAK (Hrvatska/Croatia): Sindrom sagorijevanja iz logoterapijske perspektive / Burnout Syndrome from a Logotherapy Perspective
- 16.00–16.15 MAJA ŽITINSKI (Hrvatska/Croatia): U potrazi za poveznicom neovisnosti duha i mentalnoga zdravlja / Searching for a Link between the Independence of Spirit and Mental Health
- 16.15–16.30 *Rasprava / Discussion*
- 16.30–16.45 *Pauza / Break*

Radionica / Workshop

Mjesto / Location

Dvorana »002«, Fakultet filozofije i religijskih znanosti, Jordanovac 110 / “002” conference hall, Faculty of Philosophy and Religious Studies, Jordanovac 110

- 15.00–16.30 JOSÉ BARRIENTOS-RASTROJO (Spain/Španjolska): *Diakrisis*: A Workshop to Train Our Ideologized Visions and

Mind in Order to Know Why We Feel What We Feel / *Dia-*
krisis: radionica za treniranje naših ideologiziranih vizija i
uma kako bismo znali zašto osjećamo što osjećamo

16.30–16.45 *Pauza / Break*

Plenarna predavanja / Plenary lectures

Mjesto / Location

Dvorana »Antun Bauer«, Fakultet filozofije i religijskih znanosti, Jordanovac 110 / “Antun Bauer” conference hall, Faculty of Philosophy and Religious Studies, Jordanovac 110

16.45–17.15 DAN ZAHAVI (Denmark/Danska): Being You – Or Not /
Biti ti – ili ne

17.15–17.30 *Rasprava / Discussion*

17.30–18.00 MIJO NIKIĆ (Hrvatska/Croatia): Empatija i milosrđe u inte-
gralnoj antropologiji / Empathy and Mercy in Integral Anthro-
pology

18.00–18.15 *Rasprava / Discussion*

18.15–18.45 *Zatvaranje skupa predstavljanjem zbornika radova »Filozofija,
bioetika i mentalno zdravlje« / Closing of the Symposium with
the Presentation of the Collected Paper Book “Philosophy,
Bioethics and Mental Health”*

PLENARNA IZLAGANJA

PLENARY LECTURES

JOSÉ BARRIENTOS-RASTROJO

*Faculty of Philosophy, University of Seville, Spain /
Filozofski fakultet, Sveučilište u Sevilli, Španjolska*

PHILOSOPHICAL INTERVENTIONS IN THE THIRD SECTOR (FROM PRISONS TO ASSOCIATIONS THAT WORK WITH POOR CHILDREN AND TEENAGERS, ADDICTS, PROSTITUTES AND IMMIGRANTS)

Philosophical Practice has been carrying out workshops with middle class and rich citizens for the last decades. Philosophical cafés, workshops at elementary and high schools, Socratic dialogues in business, philosophical consultations with middle class citizens are examples of these kinds of practices. Philosophical practitioners less frequently work with vulnerable people. Despite that, there are experiences of the latter. They usually last a few weeks and participants are in small groups. To overcome these limitations, BOECIO project was designed a decade ago. In the beginning, it was a research project that implemented philosophical workshops for inmates. Now, it included more than a thousand inmates from six countries and two continents. In addition, BOECIO teachers have taught philosophical practices to prostitutes, addicts and poor children and teenagers. Those philosophical practices are critical thinking, ruling over passions (emotional regulation), improving communication (enlarging interpersonal and social relations) and facing problems with fortitude (resilience). This presentation will explore BOECIO's foundations, empirical findings and a proposal for implementation in new countries and scenarios.

FILOZOFSKE INTERVENCIJE U TREĆEM SEKTORU (OD ZATVORA DO UDRUGA KOJE RADE SA SIROMAŠNOM DJECOM I TINEJDŽERIMA, OVISNICIMA, PROSTITUTKAMA I IMIGRANTIMA)

Filozofska praksa već nekoliko desetljeća provodi radionice sa srednjom klasom i bogatim građanima. Filozofski caféi, radionice u osnovnim i srednjim školama, sokratski dijalozi u poslovanju, filozofsko savjetovanje s polaznicima srednje klase primjeri su ovakvih praksi. Filozofski praktičari rjeđe rade s ranjivim osobama. Unatoč tome, postoje iskustva potonjeg. Obično traju nekoliko tjedana, a sudionici su u malim grupama. Projekt BOECIO osmišljen je prije deset godina kako bi se prevladala ova ograničenja. U početku je to bio istraživački projekt kroz koji su se provodile filozofske radionice za zatvorenike. Sada je uključio više od tisuću zatvorenika iz šest zemalja i dva kontinenta. Osim toga, učitelji

BOECIO-a pružili su filozofske vještine prostitutkama, siromašnoj djeci i tinejdžerima te ovisnicima. Te filozofske vještine su kritičko razmišljanje, vladanje strastima (emocionalna regulacija), poboljšanje komunikacije (proširivanje međuljudskih i društvenih odnosa) i suočavanje s problemima moralne čvrstoće (otpornosti). Ova prezentacija istražiti će temelje BOECIO-a, empirijske nalaze i prijedloge za implementaciju u novim zemljama i scenarijima.

MIRO JAKOVLJEVIĆ

*Hrvatski institut za istraživanje i edukaciju o mentalnom zdravlju, Zagreb,
Hrvatska / Croatian Institute for Research and Education on Mental Health,
Zagreb, Croatia*

KULTURA EMPATIJE I PROMOCIJA MENTALNOG ZDRAVLJA

Fenomen empatije u središtu je zanimanja mnogih neuroznanstvenih i humanističkih disciplina. Empatija je u mnogim svojim oblicima i sadržajima iznimno važna za mentalno zdravlje, ali i zdravlje općenito, za kulturu života i poštivanje ljudskih prava na individualnoj, te na kolektivnoj i globalnoj razini. Važna je sastavnica emocionalne, socijalne i spiritualne inteligencije. Omogućuje nam da bolje razumijemo život i svijet u kojemu živimo, da se kreativno povezujemo s drugim ljudima i prirodom, važna je sastavnica reziliencije i antifragilnosti, moralnosti, učenja i mudrosti. U velikoj je mjeri povezana sa zahvalnošću i opraštanjem, a važna je sastavnica individualnog, kolektivnog i globalnog mentalnog zdravlja. Kultura empatije jedan je od važnih temelja razvoja zdravih, kreativnih, naprednih i dobro funkcionirajućih obitelji, zajednica, nacija, društava i civilizacija. Zbog nedostatka empatije, empatijskih jazova, dispatije i antipatije ljudi su skloni traumatizirati jedni druge, ulaziti u sukobe i voditi krvave ratove koji danas mogu ugroziti opstanak čovječanstva. Empatijska edukacija o mentalnom zdravlju, velikodušnosti i važnosti poštivanja univerzalnih ljudskih prava od iznimne je važnosti na svim razinama, od obitelji do državnih, internacionalnih i globalnih institucija. Povezanost duševnog zdravlja i kulture empatije otvara cijeli niz zanimljivih pitanja. Može li empatičnost biti mjerilo duševnog zdravlja? Je li duševno zdravlje preduvjet naše empatičnosti? Jesu li neempatični ili dispatični ljudi duševno poremećene ili bolesne osobe? I obrnuto, jesu li svi empatični ljudi duševno zdravi?

CULTURE OF EMPATHY AND PROMOTION OF MENTAL HEALTH

The phenomenon of empathy is at the centre of interest in many neuroscientific and humanistic disciplines. Empathy in many of its forms and contents is extremely important for mental health, but also health in general, culture of life and respect for human rights on an individual, collective and global level. It is an important component of emotional, social and spiritual intelligence, it enables us to better understand life and the world we live in, to connect creatively with

other people and nature, it is an important component of resilience and antifragility, morality, learning and wisdom. It is closely related to gratitude and forgiveness, and is an important component of individual, collective and global mental health. A culture of empathy is one of the important foundations for the development of healthy, creative, advanced and well-functioning families, communities, nations, societies and civilizations. Due to the lack of empathy, empathic gaps, dyspathy and antipathy, people tend to traumatise each other, enter into conflicts and wage bloody wars that can now threaten the survival of humanity. Empathic education about mental health, generosity and the importance of respecting universal human rights is extremely important at all levels, from the family to state, international and global institutions. The connection between mental health and the culture of empathy opens up a whole series of interesting questions. Can empathy be a measure of mental health? Is mental health a prerequisite for our empathy? Are non-empathic or dyspathic people mentally disturbed or sick? Conversely, are all empathetic people mentally healthy?

MIJO NIKIĆ

Filozofsko-teološki institut Družbe Isusove, Papinsko sveučilište Gregoriana, Zagreb, Hrvatska / Philosophical and Theological Institute of the Society of Jesus, Pontifical Gregorian University, Zagreb, Croatia

EMPATIJA I MILOSRĐE U INTEGRALNOJ ANTROPOLOGIJI

Integralna antropologija promatra čovjeka u svim njegovim dimenzijama: tjelesnoj, emocionalnoj (psihičkoj), društvenoj i duhovnoj. Čovjek je izvorno duhovno biće. Čovjekov duh je nositelj njegove osobnosti. Empatija je psihološki pojam koji postaje središnja tema moderne psihologije i psihoterapije. Može se definirati kao sposobnost uživljanja u emocionalno stanje druge osobe. Empatija je glavni uvjet za postizanje prave socijalizacije i autentične ljubavi. Sveti Pavao piše Rimljanima: »Radujte se s onima koji se raduju! Plačite s onima koji plaču!« (Rim 12,15). Milosrđe je stav koji motivira osobu da ne samo suosjeća s onima koji pate nego i da se ozbiljno angažira kako bi se promijenile nepravedne strukture te pomoglo siromašnim i ugroženim osobama. Dok je empatija više psihologijski pojam, milosrđe se odnosi na religiozni stav i ono je prije svega vlastito Bogu. Milosrđe nadmašuje empatiju.

EMPATHY AND MERCY IN INTEGRAL ANTHROPOLOGY

Integral anthropology observes a person in all of their dimensions: physical, emotional (psychic), social and spiritual. A person is originally a spiritual being. Person's spirit is the bearer of their personality. Empathy is a psychological concept that is becoming a central theme of modern psychology and psychotherapy. It can be defined as the ability to enjoy the emotional state of another person. Empathy is the main condition for achieving true socialization and authentic love. Saint Paul writes to Romans: "Rejoice with those who rejoice! Weep with those who weep!" (Romans 12:15). Mercy is an attitude that motivates a person not only to sympathize with those who suffer, but also to seriously engage themselves in order to change unjust structures and help the poor and vulnerable. While empathy is more of a psychological term, mercy refers to a religious attitude and it is primarily God's own. Mercy trumps empathy.

DANIJELA TIOSAVLJEVIĆ

*Medicinski fakultet, Univerzitet u Beogradu, Srbija /
Faculty of Medicine, University of Belgrade, Serbia*

IZVORI MORALNOG I AMORALNOG PONAŠANJA – JESU LI MORALNE REVOLUCIJE MOGUĆE?

Naizgled logično zaključivanje o tome da je naše ponašanje, uključujući i u kontekstu morala, samo izraz puke realizacije našeg mišljenja, gotovo grubo narušava svakodnevni susret s realnošću. Zašto se neki ljudi, među kojima i oni s iznadprosječnim intelektualnim kapacitetima, s punim uvidom u posljedice svoga ponašanja ponašaju amoralno? Ovo izlaganje će obratiti pažnju na niz izdvojenih značajnih misli i empirijskih činjenica u vezi sa strukturom moralnosti kao unutarpshičke instance. Bit će iznijeti zastupljeni oblici zrelog i manje zrelih oblika moralnog rasuđivanja i djelovanja. Kroz izlaganje teorije kriminalnog ponašanja (Eysenck) amoralni oblici ponašanja bit će dovedeni u tijesnu vezu s njihovom nekognitivnom unutarnjom dispozicijom u vidu specifičnog sklopa bazičnih dimenzija ličnosti, kao i sa značajem odsustva empatije kao jednog od indikatora i mjere psihotocizma. Izlaganje će, dakle, biti pokušaj i objašnjena načina i mjere povezanosti moralnog i amoralnog (antisocijalnog, prokriminalnog) ponašanja s drugim psihičkim funkcijama čovjeka. Zaključno, ono ima za cilj istaknuti sudjelovanje i pojasniti način na koji su agresivnost i neurotizam zastupljeni u izražavanju malignih formi agresivnosti, uz isticanje rezultata istraživanja koji kompromitiranim regulatornim mehanizmima konativnih funkcija daju centralnu ulogu za izražavanje svih vrsta amoralnog ponašanja.

SOURCES OF MORAL AND AMORAL BEHAVIOUR – ARE MORAL REVOLUTIONS POSSIBLE?

The seemingly logical conclusion that our behaviour, including within the context of morality, is nothing but the expression of the mere realisation of our thoughts, is almost rudely contradicted by everyday encounters with reality. Why do some people, including those with above-average intellectual capacities and a full understanding of the consequences of their actions, behave amorally? This lecture will draw attention to a series of significant thoughts and empirical facts regarding the structure of morality as an intrapsychic instance. Different forms of mature and less mature forms of moral reasoning and acting will be

outlined. Through the overview of the theory of criminality (Eysenck), amoral forms of behaviour will be closely linked to their non-cognitive internal disposition in the form of a specific set of basic dimensions of personality, as well as to the significance of the absence of empathy as one of the indicators and measures of psychoticism. Therefore, this lecture will attempt to explain the nature and extent of the relationship between moral and amoral (antisocial, pro-criminal) behaviour with other psychological functions of human beings. In conclusion, it aims to highlight the role of aggressiveness and neuroticism and explain the degree to which they are present in the manifestation of malignant forms of aggression, emphasising research results that give compromised regulatory mechanisms of conative functions a central role in the manifestation of all kinds of amoral behaviour.

DAN ZAHAVI

*Center for Subjectivity Research, University of Copenhagen, Denmark /
Centar za istraživanje subjektivnosti, Sveučilište u Kopenhagenu, Danska*

BEING YOU – OR NOT

In recent publications, Jay Garfield and Anil Seth have both highlighted the importance of the second person. Whereas Garfield is a Buddhist scholar who advocates a no-self view, Seth is a neuroscientist who defends a radical form of representationalism. But is it really possible to speak meaningfully of a “you” (and of a “we”) if one denies the existence of the self, and if one declares the world of experience a neuronal fantasy? In my talk, I will criticise both accounts. I will argue that they both, in different ways, are unable to deal with a real other, and drawing on the work of Husserl, I will argue that a proper understanding of the you does not merely require accepting the reality of the self, but also the existence of a shared lifeworld.

BITI TI – ILI NE

U nedavnim publikacijama Jay Garfield i Anil Seth istaknuli su važnost druge osobe. Garfield je budistički učenjak koji zagovara *no-self* gledište, a Seth je neuroznanstvenik koji brani radikalni oblik reprezentacionalizma. Međutim, je li doista moguće smisljeno govoriti o »vi« (i o »mi«) ako netko negira postojanje sebe i ako netko proglasi svijet iskustva neuronskom fantazijom? U svom govoru kritizirat ću obje tvrdnje. Tvrdit ću da se oboje, na različite načine, ne mogu nositi sa stvarnim drugim, a oslanjajući se na Husserlov rad, tvrdit ću da ispravno razumijevanje sebe ne zahtijeva samo prihvaćanje stvarnosti *selfa*, već također postojanje zajedničkog životnog svijeta.

SEKCIJSKA IZLAGANJA

SECTION PRESENTATIONS

DAMJAN ABOU ALDAN

*Srednja škola Koprivnica, Hrvatska /
High School Koprivnica, Croatia*

PROPISI O POŠTIVANJU AUTONOMIJE UNUTAR ETIČKIH KODEKSA ZDRAVSTVENIH PROFESIJA U HRVATSKOJ

Od Hipokratovih etičkih principa, Nürnberškog kodeksa i Helsinške deklaracije, do ustanovljenja temeljnih bioetičkih načela, poštivanje autonomije čovjeka kao pacijenta odredilo se kao iznimno važna etička vrijednost. U Republici Hrvatskoj ono je određeno Zakonom o zaštiti prava pacijenata, ali i etičkim kodeksima gotovo svih zdravstvenih profesija. Iako se bioetički razvoj s vremenom odmaknuo od principalizma, u svakodnevnoj kliničkoj praksi bioetički principi i dalje vrijede kao smjernice pri donošenju odluka. Cilj ovog izlaganja je analiza propisa o poštivanju autonomije unutar etičkih kodeksa zdravstvenih profesija u Hrvatskoj. Analizirat će se devet etičkih kodeksa te utvrditi sličnosti i razlike koje se odnose na poštivanje pacijentova prava na izbor i odluku.

REGULATIONS ON RESPECTING AUTONOMY WITHIN CODES OF ETHICS OF HEALTH PROFESSIONS IN CROATIA

From Hippocrates' ethical principles, the Nuremberg Code and the Declaration of Helsinki, to the establishment of basic bioethical principles, respect for the autonomy of humans as patients has been determined as an extremely important ethical value. In the Republic of Croatia, it is determined through the Law on the Rights of Patients, but also through the codes of ethics of almost all health professions. Although bioethical development has moved away from principlism over time, in everyday clinical practice bioethical principles are still valid as guidelines for decision-making. The aim of this presentation is to analyse the regulations on respect for autonomy within the codes of ethics of health professions in Croatia. Nine codes of ethics will be analysed and their similarities and differences related to respecting the patient's right to choose and decide will be determined.

SEAD ALIĆ

Odjel za komunikologiju, medije i novinarstvo, Sveučilište Sjever, Koprivnica, Hrvatska / Department of Communication, Media and Journalism, University North, Koprivnica, Croatia

POLITIČKI SADIZAM

Izlaganje će propitati odnos između sadizma kao psihološkog poremećaja pojedinca i različitih oblika političkog ponašanja koji u sebi sadržavaju elemente sadizma kao poremećaja pojedinca. U tom kontekstu posebno će se analizirati »politički sadizam« na prostorima Palestine gdje oblici mučenja čitavog jednog naroda odaju patološki oblik neokolonijalističkog cionističkog projekta. Izlaganje će otkriti povijesne korijene ovakvog patološkog političkog ponašanja, njegovu ekonomsku i medijsku dimenziju, te pokazati posljedice odobravanja ovakvih politika danas u svijetu.

POLITICAL SADISM

The presentation will examine the relationship between sadism as a psychological disorder of an individual and different forms of political behaviour that contain elements of sadism as an individual disorder. In this context, the “political sadism” in Palestine will be analyzed in particular, where the forms of torture of an entire nation reveal the pathological form of an entire neo-colonialist Zionist project. The presentation will reveal the historical roots of this pathological political behaviour, its economic and media dimension, and show the consequences of approving such policies in the world today.

BOJANA BRAJKOV

*School of Sanskrit, Philosophy and Indic Studies, Goa University, India /
Škola sanskrta, filozofije i indijskih studija, Sveučilište u Goi, Indija*

A PATHLESS PATH OF EMPATHY AND COMPASSION – JIDDU KRISHNAMURTI'S INSIGHTS AND ZEN KŌANS

Can we speak about empathy as a path, or empathy as an aim? Also, can we speak about self compassion and compassion for others, as being separated, divided? The response lies beyond dualism, beyond categories that we are used to, that we are trained to see. Through the exploration of Krishnamurti's insights on thought, memory, knowledge and experience, which is always limited and therefore bringing a division and conflict, and then Zen Kōans as a dialogue between the master and a disciple(s), where disciple(s) should get freed from the ideas, forms, and all that is created by thought – we are reaching to the place where duality ends. And where duality ends, it is where the principle of empathy, love and compassion dwells.

SREDNJI PUT EMPATIJE I SUOSJEĆANJA – UVIDI JIDDU KRISHNA- MURTIJA I ZEN KOANI

Možemo li govoriti o empatiji kao putu ili o empatiji kao cilju? Također, možemo li govoriti o suosjećanju prema sebi i suosjećanju prema drugima kao o nečemu odvojenom, podijeljenom? Odgovor leži izvan dualizma, iznad kategorija na koje smo navikli, na koje smo naučeni vidjeti. Kroz istraživanje i promatranje Krishnamurtijevih uvida o misli, pamćenju, znanju i iskustvu, koje je uvijek ograničeno i stoga donosi podjele i sukobe, a zatim kroz Zen Koane (Zen priče) – kao oblik dijaloga između učitelja i učenika, kroz koji se učenik treba osloboditi od ideja, oblika i svega što je stvoreno mišlju – stižemo do mjesta gdje se dualnost završava. A tamo gdje prestaje dualnost, možemo govoriti o empatiji, ljubavi i suosjećanju kao principima.

MARIJANA BRAŠ¹, MARINA NOVINA²

¹ Medicinski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska / Faculty of Medicine, University of Zagreb, Croatia

² Fakultet filozofije i religijskih znanosti, Sveučilište Zagrebu, Hrvatska / Faculty of Philosophy and Religious Studies, University of Zagreb, Croatia

ZNAČAJ EMPATIJE ZA MEDICINU I PSIHOTERAPIJU

Među temeljne čimbenike za osiguravanje pozitivnih ishoda očuvanja fizičkog i mentalnog zdravlja ubraja se empatija. Štoviše, smatra se da empatija tvori osovinu odnosa liječnik-pacijent ili psihoterapeut-klijent. Empatija je složen konstrukt koji se odnosi na spektar različitih psiholoških fenomena poput suosjećanja, razumijevanja misli i osjećaja druge osobe te brige za dobrobit drugog. Cilj je ovog izlaganja utvrditi značaj empatije, kao složenog emocionalnog i kognitivnog procesa, za medicinu i psihoterapiju te opisati ulogu empatije u procesima brige za očuvanje čovjekovog fizičkog i mentalnog zdravlja.

THE SIGNIFICANCE OF EMPATHY FOR MEDICINE AND PSYCHOTHERAPY

Empathy is one of the fundamental factors for ensuring positive outcomes in maintaining physical and mental health. Moreover, empathy is considered to form the foundation of the doctor-patient or psychotherapist-client relationship. Empathy is a complex construct that refers to a spectrum of different psychological phenomena such as compassion, understanding the thoughts and feelings of another person, and concern for the well-being of another person. The aim of this presentation is to determine the significance of empathy, as a complex emotional and cognitive process, for medicine and psychotherapy and to describe the role of empathy in the processes of care for the preservation of human physical and mental health.

MARIANNE D. BROEKER

Department of Experimental Psychology, University of Oxford, United Kingdom / Odsjek za eksperimentalnu psihologiju, Sveučilište u Oxfordu, Ujedinjeno Kraljevstvo

“MINIMAL-SELF” LOCKED INTO A MODEL: EXPLORING THE PROSPECTS OF FORMALISING THE APPLICATION OF MINIMAL SELF AND INTENTIONALITY IN SCHIZOPHRENIA

Computational psychiatry is a quickly evolving discipline that aims to understand psychopathology in terms of computational, hence, algorithmic processes. While cognitive phenomena, especially beliefs or ways of “reasoning” can more easily enter computational models, it has been asked/speculated whether phenomenology might be formalisable too. In other words, what aspects of the human experience, rather than specific cognitive processes, can enter computational models? Here, we explore the possibility of formalising a phenomenological account of schizophrenia, using the concepts of “minimal-self” and “intentionality”. In order to test the applicability of these concepts for formalisation, we first aim to clarify some misunderstandings around the very nature of minimal-self and intentionality, namely, whether these concepts entail a “minimal” sense of self, or might be better described in “transparent”, sensory-integration and processing terms. ^[1]_{SEP} We then try to apply the concepts to a computational logic that is based on Marr’s levels of description, a fundamental account for understanding the rationality of computational psychiatry.

»MINIMALNI SELF« ZAKLJUČAN U MODEL: ISTRAŽIVANJE VJEROJATNOSTI FORMALIZACIJE PRIMJENE MINIMALNOG SELFA I INTENCIONALNOSTI U SHIZOFRENIJI

Računalna psihijatrija je disciplina koja se brzo razvija i kojoj je cilj razumjeti psihopatologiju u smislu računalnih, dakle, algoritamskih procesa. Dok kognitivni fenomeni, posebice uvjerenja ili načini »rezoniranja« mogu lakše ući u računalne modele, propituje se bi li i fenomenologija mogla biti formalizirana. Drugim riječima, koji aspekti ljudskog iskustva, umjesto specifičnih kognitivnih procesa, mogu ući u računalne modele? Ovdje istražujemo mogućnost formaliziranja fenomenološkog prikaza shizofrenije, koristeći koncepte »minimalnog« osjećaja *selfa* i »intencionalnosti«. Kako bismo testirali primjenjivost ovih koncepata za formalizaciju, prvo nam je cilj razjasniti neke nespornosti oko

same prirode minimalnog jastva i intencionalnosti, naime podrazumijevaju li ovi koncepti »minimalni« osjećaj *selfa* ili bi li se mogli bolje opisati »transparentnim«, senzorno-integativnim i procesualnim terminima. Zatim pokušavamo primijeniti koncepte na računalnu logiku koja se temelji na Marrovim razinama deskripcije, temeljnom načinu za razumijevanje racionalnosti računalne psihijatrije.

ANA BULJAN

*Filozofski fakultet, Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku, Hrvatska /
Faculty of Humanities and Social Sciences, J. J. Strossmayer University of
Osijek, Croatia*

MODEL FILOZOFIJE EGZISTENCIJE U SELIMOVIĆEVU
DERVIŠU I SMRTI

Metodologija ovoga istraživanja teorijska je analiza i primjena modela filozofije egzistencije na primjeru Selimovićeve romana *Derviš i smrt*. Selimovićev čovjek je (anti)heroj, narativna figura poraženog čovjeka, a život postaje potraga za srećom. Takav čovjek, egzistencijalistički orijentiran, ističe kako je povratak k povijesti zapravo povratak k vlastitim istinama srca. On mora spoznati sebe kako bi odstupio iz bitke, ali on također mora spoznati greške iz prošlosti kako bi sadašnjost i budućnost učinio boljima, pri čemu osobni izbor treba biti na razini slobodne volje. Egzistencijalistička filozofija u Selimovićevom djelu zagovara uništenje staroga i stvaranje novoga čovjeka koji je oslobođen tereta naslijeđa i dogmatskih ideologija, a ako se to ne dogodi, moderni svijet i pojedinac nemaju uvjete za ostvarenje i bivanje. Egzistencija je, dakle, prikazana u obliku besmisla i apsurdna, a upravo je taj besmisao književnog svijeta nužan da se stvori smisao u zbilji. Dotični motivi u ovom izlaganju nastojat će se predstaviti naglašavanjem njihovih psiholoških komponenti.

A MODEL OF THE PHILOSOPHY OF EXISTENCE IN SELIMOVIĆ'S
DERVIŠ I SMRT

The methodology of this research is a theoretical analysis and application of the philosophy of existence model on the example of Selimović's novel *Derviš i smrt*. Selimović's man is an (anti)hero, a narrative figure of a defeated man, and life becomes a search for happiness. Such a man, existential-oriented, points out that the return to history is actually a return to the heart's own truths. He must know himself to withdraw from the battle, but he must also comprehend the mistakes from the past to make the present and the future better, whereby personal choice should be at the level of free will. Existentialist philosophy in Selimović's work advocates the destruction of the old and the creation of a new man who is freed from the burden of heritage and dogmatic ideologies, and if it does not happen, the modern world and the individual do not have the conditions for realization and being. Existence is, therefore, presented in the form of

nonsense and absurdity, and precisely this nonsense of the literary world is necessary to create meaning in reality. The motives in question in this presentation will be presented by emphasizing their psychological components.

KLARA ČAVAR¹, MARIJA DŽINIĆ²

¹ *Teološko-katehetski odjel, Sveučilište u Zadru, Hrvatska / Department of Theology and Catechetics, University of Zadar, Croatia*

² *Fakultet filozofije i religijskih znanosti, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska / Faculty of Philosophy and Religious Studies, University of Zagreb, Croatia*

MENTALNO ZDRAVLJE U KONTEKSTU ODREDBI KANONSKOGA PRAVA

Za proučavanje mentalnog zdravlja u kontekstu odredbi kanonskoga prava ograničavamo se na IV. knjigu Zakonika, napose njezina dva naslova, VI. naslov *Sveti red* i VII. naslov *Ženidba*. U kontekstu govora o Svetome redu posebnu važnost ima kan. 1041 koji govori o nepravilnostima za primanje svetih redova i kan. 1044 koji donosi odredbu o zabranama vršenja redova i angažiranju stručnjaka koji treba dati svoju razboritu prosudbu. S druge strane, postoje određeni razlozi koji čine osobu nesposobnom sklopiti valjanu ženidbu (let. *defectus discretionis*), a najčešće se otkriju kada je ženidba već sklopljena. U tom slučaju, potrebno ih je dokazati redovitim sudskim postupkom, naravno, uz neophodnu pomoć stručnjaka (psihologa i/ili psihijatar). Stručnjaci trebaju procijeniti radi li se o teškom, prethodnom i sigurnom nedostatku koji je mogao utjecati na valjano sklapanje ženidbe.

MENTAL HEALTH IN THE CONTEXT OF THE PROVISIONS OF CANON LAW

For the study of mental health in the context of the provisions of canon law, we confine ourselves to Liber IV of the Code of Canon Law. In the context of speech about holy order, can. 1041, which speaks about irregularities for holy orders, and can. 1044, which contains a provision on prohibitions in the execution of orders and the commissioning of an expert to give his prudent judgement. On the other hand, there are certain reasons which render a person incapable of entering into a valid marriage (*defectus discretionis*), which are usually only discovered after the marriage has already taken place. In this case, they must be proven in regular court proceedings, of course with the necessary help of experts (psychologists and/or psychiatrists). The experts should assess whether it is a serious, prior and certain defect that could have affected the validity of the marriage.

JOSIP ĆIRIĆ

*Odjel za informacijske znanosti, Sveučilište u Zadru, Hrvatska /
Department of Information Sciences, University of Zadar, Croatia*

PODUČAVANJE FILOZOFSKOM SAVJETOVANJU – INTERDISCIPLINARNA ISKUSTVA I PERSPEKTIVE

Kolegij Filozofsko savjetovanje izvodi se na Sveučilištu u Zadru od akademske godine 2008./09. Kolegij je usmjeren na osvješćivanje konceptualnih veza između filozofije i psihoterapija, te poticanje obostrane razmjene znanja i vještina. Početna točka sadržaja kolegija su filozofske pretpostavke psihoterapija. Bioetika se identificira kao implicitna točka kontakta iz filozofske i psihoterapijske perspektive. Budući da se znanje iz pojedinog područja može prikazati kao graf, ambicija je preurediti kurikulum kolegija da bude reprezentativan u odnosu na ekspertnu mrežu relevantnosti. U tom postupku oslanja se na enciklopedijsku reprezentaciju znanja u filozofiji, psihologiji, psihoterapiji i mentalnom zdravlju.

TEACHING PHILOSOPHICAL COUNSELLING – INTERDISCIPLINARY EXPERIENCES AND PERSPECTIVES

The Philosophical Counselling course has been held at the University of Zadar since the academic year 2008/09. The course is aimed at raising awareness of the conceptual connections between philosophy and psychotherapy, and to facilitate mutual exchange of knowledge and skills. The starting point of the course's content are the philosophical assumptions of psychotherapy. Bioethics is identified as an implicit point of contact from a philosophical and psychotherapeutic perspective. Since knowledge from a particular field can be represented as a graph, the ambition is to rearrange the course curriculum to be representative in relation to the expert network of relevance. In this process, we rely on the encyclopaedic representation of knowledge in the fields of philosophy, psychology, psychotherapy and mental health.

JAN DEFRANČESKI

*Sveučilišni centar za integrativnu bioetiku, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska
University Centre for Integrative Bioethics, University of Zagreb, Croatia /*

DUBINSKA EKOLOGIJA I EKOLINGVISTIKA: ISTRAŽIVANJE ODNOSA IZMEĐU JEZIKA I PRIRODE

U ovoj prezentaciji razmatram teorijske poveznice između dubinske ekologije i ekolingvistike, istražujući različite načine na koji jezik oblikuje i odražava ljudski odnos s prirodnim svijetom. Oslanjajući se na principe dubinske ekologije (npr. ekološko jastvo i samo-ostvarenje), koji naglašavaju intrinzičnu vrijednost i međusobnu povezanost svih životnih oblika, nastojat ću istražiti kako jezične prakse utječu na ljudsku percepciju, razumijevanje i interakciju s okolišem. S druge strane, uključivanjem uvida iz ekolingvistike (npr. percepcija okoliša, ekološke metafore i jezični krajolici), također ću staviti naglasak i na ulogu jezika u konstruiranju kulturnih narativa, ekoloških identiteta i moralnih načela ekološke etike i dubinske ekologije.

DEEP ECOLOGY AND ECOLINGUISTICS: EXPLORING THE RELATIONSHIP BETWEEN LANGUAGE AND NATURE

In this presentation, I delve into the theoretical interconnections between deep ecology and ecolinguistics by exploring the various ways language shapes and reflects the human relationship with the natural world. Drawing upon principles of deep ecology (e.g., ecological self and self-realisation), which emphasise the intrinsic value and interconnectedness of all life forms, I will try to explore how linguistic practices influence human perception, understanding, and interaction with the environment. On the other hand, by incorporating insights from ecolinguistics (e.g., environmental perception, ecological metaphors, and linguistic landscapes), I will also emphasise the role of language in the construction of cultural narratives, ecological identities, and moral principles of environmental ethics and deep ecology.

ALEKSANDAR FATIĆ

*Institut za filozofiju i društvenu teoriju, Univerzitet u Beogradu, Srbija /
Institute for Philosophy and Social Theory, University of Belgrade, Serbia*

SMISAO, GRANICE I PRIMJENA EMPATIJE U PSIHOTERAPIJI

Empatija je odnos koji se gotovo uvijek spominje kao ključni sastojak kvalitetne psihoterapije, međutim pokazuje se da su razumijevanja samoga pojma empatije veoma različita, što dovodi i do različitih shvaćanja njezine uloge u psihoterapiji. U ovom izlaganju ukratko se razmatra pitanje o mjeri u kojoj empatija podrazumijeva »sudjelovanje« u osjećajima drugih, načina na koje empatija utemeljuje psihoterapeutski odnos te uvjeta pod kojima se to događa.

THE MEANING AND APPLICATION OF EMPATHY IN PSYCHOTHERAPY

While empathy is regularly perceived as an integral aspect of any meaningful psychotherapy, the actual meanings that tend to be attached to the concept of empathy vary widely. Such variance leads to the different modalities of application of empathy in psychotherapy. This presentation will discuss the issue of how much empathy actually involves sharing the feelings of others and what conditions and limitations apply to its role in the psychotherapeutic process.

SANJA FRAJTIĆ

*Specijalna bolnica za plućne bolesti, Zagreb, Hrvatska /
Special Hospital for Lung Diseases, Zagreb, Croatia*

EMPATIJA NEKAD I DANAS

Što je empatija i kako je definiramo? Nekada je osjećajnost prema drugome čovjeku bila poželjna, čak je u višim krugovima društva bila dio bontona. Je li se danas nešto promijenilo? Ako jest, koliki utjecaj na čovjeka ima tehnologija? Promatranjem zdravstvenog i socijalnog sustava, kao i medija, uviđaju se razlike u ljudskom ponašanju nekada i danas. Kako se nositi s povredom jedne ili više osoba, povredom ustanove? Možemo li ostati pribrani ili se trebamo prepustiti raznim uvredama, prijetnjama, lošim komentarima? Danas je prisutan ideal mladosti, ljepote i tehnologije – smatra se da je on dobitna kombinacija. Stvarnost je, međutim, drugačija zato što nam donosi socijalne probleme, moralne dvojbe, emocionalu i fizičku iscrpljenost, kriminal, ekonomsku računicu. O navedenim elementima raspravljat će se tijekom ove diseminacije.

EMPATHY IN THE PAST AND TODAY

What is empathy, and how do we define it? In the past, sensitivity towards other people was desirable, even a part of etiquette in the upper circles of society. Has anything changed today? If so, how much influence does technology have on people? Observing the health and social system, as well as the media, one can see the differences in human behaviour in the past and the present. How should we deal with a violation of one or more persons or a violation of an institution? Can we remain composed, or should we indulge in various insults, threats, and poor comments? Today, the ideal of youth, beauty, and technology is present – it is considered a winning combination. The reality, however, is different because it brings us social problems, moral doubts, emotional and physical exhaustion, crime, and economic calculations. These elements will be discussed during this dissemination.

DORA GREJZA, IVICA KELAM

Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti, Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku, Hrvatska / Faculty of Education, J. J. Strossmayer, University of Osijek, Croatia

DELIKATNE PSIHOLOŠKE KONSTRUKCIJE DJECE I UZROCI NJIHOVIH DEVIJACIJA PREMA FILOZOFIJI MARIJE MONTESSORI

U izlaganju će se istaknuti promišljanja Marie Montessori o psihičkim konstrukcijama djece i uzrocima njihovih devijacija koje je uočila tijekom svog cjeloživotnog rada i promatranja djece. Maria Montessori sličnosti u periodima razvoja djece naziva razdobljima posebne osjetljivosti. Nadalje, izlaganje će objasniti njezine zaključke o uzrocima zbog kojih se javljaju devijacije u ponašanjima djece ako se razdoblja posebne osjetljivosti ignoriraju ili ne prepoznaju na vrijeme. Istaknut će se njezina promišljanja o problemima u ponašanju jake i slabe djece, karakteru i njegovim poremećajima. Također, osvrnut će se na zadatak i ulogu odrasle osobe na putu razumijevanja delikatnih psihičkih konstrukcija djece. Na kraju će se promišljanja Marie Montessori staviti u kontekst suvremenog doba i izazova koje nam ono nosi.

DELICATE PSYCHOLOGICAL CONSTRUCTIONS OF CHILDREN AND THE CAUSES OF THEIR DEVIATIONS ACCORDING TO THE PHILOSOPHY OF MARIA MONTESSORI

The presentation will highlight Maria Montessori's thoughts on the psychological constructions of children and the causes of their deviations, which she observed during her observation of children and lifelong work. The similarities in the periods of children's development Maria Montessori calls periods of special sensitivity. Furthermore, the presentation will explain her conclusions about the causes of deviations in children's behaviour if periods of special sensitivity are ignored or not recognized in time. We will highlight her reflections on the problems in the behaviour of strong and weak children, their characters, and disorders. Also, we will refer to the task and role of adults in the process of understanding the delicate psychological constructions of children. In conclusion, we will place teachings of Maria Montessori in the context of the modern era and the challenges it brings us.

TOMA GRUICA

*Faculty of Arts and Humanities, University of Graz, Austria /
Fakultet humanističkih znanosti, Sveučilište u Grazu, Austrija*

FROM MEANINGFUL INSTRUCTIONS TO LEARNED ILLNESS: PHILOSOPHICAL PERSPECTIVES ON PSYCHOPATHOLOGY AND THE DYNAMICS OF INFORMATION

The author discusses the potential application of concepts from the philosophy of biology to psychopathology. The focus will be on the notion of autopoiesis as elucidated by Francisco Varela, contrasting it with the insights of Manfred Eigen, notably Eigen's Paradox. Autopoiesis, here examined as an information theory, emphasises the generation and utilisation of information within open processes. While Eigen's insights are pertinent for understanding the transition from chemical systems to self-replicating entities, the author argues that they might hold significance in comprehending information generation within the realm of psychopathology. Eigen's Paradox prompts an examination of mechanisms underlying negative constructions, highlighting their role as constructions rather than mere deconstructions of a healthy self. This discourse navigates the meaningfulness and meaninglessness of information, where the focus lies not only on information transmission but also on its initial generation.

OD SMISLENIH UPUTA DO NAUČENE BOLESTI: FILOZOFSKE PERSPEKTIVE O PSIHOLOGIJI I DINAMICI INFORMACIJA

Autor raspravlja o potencijalnoj primjeni pojmova iz filozofije biologije u psihopatologiji. Fokus je na pojmu autopoeze Francisca Varelae, suprotstavljajući ga uvidima Manfreda Eigena, posebice Eigenovom paradoksu. Autopoeza, koja se ovdje ispituje kao informacijska teorija, naglašava stvaranje i ulogu informacija unutar otvorenih procesa. Premda su Eigenovi uvidi relevantni za razumijevanje prijelaza s kemijskih sustava na samoreplicirajuće entitete, autor tvrdi da bi oni mogli imati značaj u razumijevanju generiranja informacija unutar područja psihopatologije. Eigenov paradoks potiče ispitivanje mehanizama koji leže u pozadini negativnih konstrukcija, ističući njihovu ulogu kao konstrukcije, a ne kao dekonstrukcije zdravog jastva. Ovaj diskurs analizira smislenost i besmislenost informacija, pri čemu fokus nije samo na prijenosu informacija, već i na njihovom početnom stvaranju.

BEHZAD HADŽIĆ¹, SELMA HADŽIĆ², ELMA HADŽIĆ³

¹ *Dom zdravlja Ključ, Bosna i Hercegovina / Health Centre Ključ, Bosnia and Herzegovina*

² *Centar za mentalno zdravlje Ključ, Bosna i Hercegovina / Centre for Mental Health Ključ, Bosnia and Herzegovina*

³ *Gradska apoteka u Ključu, Bosna i Hercegovina / City Pharmacy in Ključ, Bosnia and Herzegovina*

RIZICI ZA MENTALNO ZDRAVLJE U ERI GLOBALIZACIJE I KONCEPTA KONZUMERIZMA

Vrijeme u kojem živimo, te ono koje nam dolazi, donose velike rizike za mentalno zdravlje pojedinca i cijelog čovječanstva. Globalizacija poništava razne identitete čovjeka, ostavljajući mu samo identitet potrošača. Konzumerizam prebrzo širi spektar naših potreba i stvara novu normalnost. Uslijed predoziranosti informacijama i impulsima koji nam donose nove tehnologije, sve je prisutnija dilema razdvajanja bitnog od nebitnog. Sve teže je održavati homeostazu mozga. Osnovni je zadatak svih osoba koje rade s ljudima, a posebno u području mentalnog zdravlja, pokušati vratiti mnoge stvari u normalnost iz patologije koja je nastala kao posljedica koncepta konzumerizma (stid, rezignacija, žalovanje, nesigurnost u komunikaciji). Navedene elemente nastojat ćemo jasno elaborirati tijekom ovog izlaganja.

MENTAL HEALTH RISKS IN THE ERA OF GLOBALISATION AND THE CONCEPT OF CONSUMERISM

The time in which we live and that which is coming brings tremendous risks to the mental health of the individual and all of humanity. Globalisation erases various aspects of human identity, leaving only the consumer identity. Consumerism expands the spectrum of our needs too quickly, creating new normalcy. Due to the overdose of information and impulses brought by new technologies, there is a dilemma of separating the essential from the unessential that is becoming increasingly more relevant. It is becoming increasingly harder to maintain brain homeostasis. The primary responsibility of individuals working with others, particularly in the mental health sector, is to return to normalcy the pathology that arose as a result of the concept of consumerism (shame, resignation, mourning, insecurity in communication). We will try to clearly elaborate the given elements during this presentation.

MIRO HANŽEVAČKI

*Dom zdravlja Zagreb Zapad, Hrvatska /
Health Centre Zagreb-West, Croatia*

SVJEDOČIMO LI KRIZI IDENTITETA OBITELJSKE MEDICINE?

Pacijenti su vrlo uopćeno govoreći danas u prilici saznavati sve veću količinu podataka o svojem stanju, bolestima, a tek je manji dio u stanju kritički procjenjivati informacije koje su im dostupne. Nepodnošenje neizvjesnosti i potreba za provjerom široko je prihvaćen način razmišljanja koji u pravilu vodi u sve značajniju medikalizaciju i počesto preuranjene dijagnoze. Zdravstveni sustav u cjelini želi otvoriti dostupnost svih sekundarnih i tercijarnih kapaciteta. Ovakvo postupanje predstavlja značajnu silu uvlačenja u sve više pretraga. Kao korektiv ovakvom postupanju moguća je jedino aktivna i visoko kvalitetna zdravstvena usluga obiteljskog liječnika. Osiguranje ovakve usluge velik je izazov za sve koji sudjeluju u organizaciji i provedbi pružanja zdravstvene zaštite. Udio specijalistički obrazovanih liječnika se smanjuje, a i njihova percepcija u društvu i među pacijentima nije u potpunosti usklađena s njihovim kompetencijama te se nerijetko moraju izboriti za aktivnu ulogu u medicinskom postupanju. Mladi pak liječnici, koji neposredno nakon završetka studija pokrivaju značajan udio svih timova obiteljske medicine, nemaju dostatnih znanja za aktivnije uključivanje u proces liječenja. Svi su pak izloženi sve većoj frekvenciji pacijenata i njihovih zahtjeva za ostvarivanje različitih zdravstvenih potreba. Briga za mentalno zdravlje pacijenata i očuvanje vlastitog mentalnog zdravlja velik su izazov za liječnike, a kao ključna vještina do izražaja dolazi osobna empatija i načini njezinog prikazivanja. U takvim uvjetima od sve je veće važnosti osobni integritet i motivacija svakog obiteljskog liječnika.

ARE WE FACING AN IDENTITY CRISIS OF FAMILY MEDICINE?

Generally speaking, patients nowadays have the opportunity to learn more and more information about their condition and diseases, and only a minority can critically evaluate the information available to them. The inability to deal with uncertainty and the need for verification is a widely accepted way of thinking, which usually leads to a significant increase in medicalization and often to premature diagnoses. The whole health system wants to open the availability of all secondary and tertiary capacities. This behaviour represents a compelling force of involvement in more and more medical examinations. As a corrective

to this behaviour, only an active and high-quality health service from a family doctor is viable. Providing such services is a big challenge for everyone who participates in the organisation and implementation of health care safety. The proportion of doctors with specialist education is decreasing, their perception in society and among patients is not fully aligned with their competencies, and they often have to fight for an active role in medical treatment. On the other hand, young doctors, who immediately after completing their studies end up as a significant proportion of all family medicine teams, do not have enough knowledge to be more actively involved in the treatment process. All of them are exposed to an increasing frequency of patients and their requests for various health needs. Caring for the mental health of patients and preserving one's mental health is a big challenge for doctors, and the crucial skill for that is personal empathy and ways of showing it. In such conditions, the importance of personal integrity and motivation of each family doctor becomes increasingly more important.

DAMIR HRŠAK

*Metalurški fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska /
Faculty of Metallurgy, University of Zagreb, Croatia*

MIR KAO POMIRENJE ILI MIR KAO PRIMIRJE

Svako bi ljudsko biće po svojoj prirodi trebalo težiti uspostavi mira sa samim sobom, s bližnjima i s prirodom. Otvorenošću pri upoznavanju drugog ljudskog bića, drugačijeg, no jednako vrijednog, uvažavanjem različitosti i plodonosnom suradnjom moguće je uspostavljati harmonične društvene odnose koji donose ugodan život svakome pojedincu. U takvom okružju svaki sukob moguće je okončati samokritičnom iskrenošću, opraštanjem i pomirenjem. To donosi trajno rješenje sukoba. Ako prihvatimo kapitalistički način življenja pristajemo na stalni pritisak za povećanjem produktivnosti, za što dominantnijom pozicijom u društvu, dobivanjem ili očuvanjem privilegija. Drugo i drugačije ljudsko biće tada je prije svega konkurencija. Tržišna pohlepa i žudnja za superiornošću donosi unutarnji nemir, stalno izbijanje sukoba i završava interesno ograničenim primirjima.

PEACE AS RECONCILIATION OR PEACE AS TRUCE

By nature, every human being should strive to establish peace with themselves, those closest to them, and nature. Through openness in the process of getting to know another human being, different, but equally valuable, through respect for diversity and fruitful cooperation, it is possible to establish harmonious social relationships that bring pleasant life to every individual. In such an environment, all conflicts can end with self-critical honesty, forgiveness, and reconciliation. It brings a permanent solution to the conflict. If we accept the capitalist way of life, we agree to the constant pressure to increase productivity and gain a more dominant social position by obtaining or preserving privileges. Another and different human being then becomes a rival. Market greed and the desire for superiority bring internal unrest, constant outbreak of conflicts, and ends in interest-limited truces.

IVA IGNJAČIĆ

*Fakultet hrvatskih studija, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska /
Faculty of Croatian Studies, University of Zagreb, Croatia*

MENTALNO ZDRAVLJE I PERCEPCIJA IMIGRANATA

Imigracije su značajan faktor koji utječe na demografsku sliku mnogih zemalja. Često se o njima raspravlja isključivo na statističkoj razini te se pojedinci gube i postaju samo jedinice u moru brojeva. Budući da pojedinci nisu samo brojevi već organizmi koji funkcioniraju prema načelima psihičkih procesa, važno je znati kakvu ulogu imaju percepcija i očekivanja prilikom spoznavanja novog, kako to sve utječe na mentalno zdravlje te razumjeti međudjelovanje unutarnjih psihičkih procesa. Percepcija u međudjelovanju s očekivanjima mijenja pojedinačnu sliku realnosti i stvara sliku željenih ideala, poput američkog i europskog sna koje ne mogu svi ostvariti. Tijekom bilo kakvih velikih životnih promjena mentalno zdravlje i dobrobit dovode se u opasnost, što je pogotovo istaknuto kod političkih i kataklizmičkih migracija, a što će biti u fokusu ovog izlaganja.

MENTAL HEALTH AND PERCEPTION IN IMMIGRANTS

Immigration is a significant factor affecting the demographic landscape of many countries. They are often discussed exclusively at the statistical level, and individuals seem to cease to exist as human beings and become only one of the numbers in the sea of numbers. Since individuals are not only numbers but psychologically-based organisms, it is significant to acknowledge the role of perception and expectations in the way of understanding the new, how it affects mental health, and how psychological processes mutually interact. The interaction between perception and expectations alters the individual's image of reality and gives them an idea of desired ideals, for example, the American and European dream, that is not achievable for all. During all great changes in life, mental health and well-being are in danger, which is especially apparent in political and cataclysmic migrations, and what will be in the focus of this dissemination.

MELITA JEROLIMOV

Selecta savjetovanje, Zadar, Hrvatska /

Selecta Counselling, Zadar, Croatia

KONCEPT SMISLA U FILOZOFSKOM SAVJETOVANJU

U globaliziranom svijetu i postmodernom društvu koncept smisla jednako je održiv kao i u antičko doba te ukazuje na svu važnost interdisciplinarnosti u pristupu. Kroz sva ta previranja, refleksije, promišljanja i filozofske teorije o kvalitetnom poboljšanju ljudskoga života, smisao je jedna od postojanih tema. Izlaganje pruža uvid u koncept smisla u suvremenoj filozofiji u praksi, naročito u filozofskom savjetovanju te ističe utjecaj humanističko-egzistencijalne paradigme na filozofsko savjetovanje danas. Smisao kao pojam izuzetno je važan u tumačenju egzistencijalizma, a što će se nastaviti evaluirati kroz ovo izlaganje.

THE CONCEPT OF MEANING IN PHILOSOPHICAL COUNSELLING

In the globalised world and postmodern society, the concept of meaning is just as viable as in ancient times and points to the importance of interdisciplinarity in approach. Through all these turmoils, reflections, deliberations, and philosophical theories about the quality improvement of human life, meaning is one of the constant topics. The presentation provides an insight into the concept of meaning in contemporary philosophy in practice, especially in philosophical counselling, and highlights the influence of the humanistic-existential paradigm on philosophical counselling today. Meaning as a concept is immensely important in the interpretation of existentialism, and it will be evaluated through this presentation.

MARTIN KAJTAZI¹, MARIJA TOMEČAK²

¹ Osnovna škola Lotrščak, Zagreb, Hrvatska / Lotrščak Elementary School, Zagreb, Croatia

² Osnovna škola Ružičnjak, Zagreb, Hrvatska / Ružičnjak Elementary School Zagreb, Croatia

SINDROM SAGORIJEVANJA IZ LOGOTERAPIJSKE PERSPEKTIVE

Izlaganje će obuhvatiti pregled osnovnih postavki logoterapije i egzistencijalne analize kao određenih teorijskih sustava i gledišta na život i djelo čovjeka, te se u njemu iznijeti pojedine logoterapijske premise vezane uz mentalno zdravlje. Kada bi se kod pacijenata locirali »nemoć« i »iscrpljenost«, u prošlom stoljeću to se nazivalo »slom živaca«, a danas se često dijagnosticira tzv. »burnout sindrom«, tj. sindrom sagorijevanja. Prema logoterapiji, psihičko i fizičko zdravlje od sindroma sagorijevanja štiti prvenstveno smisleno postojanje u kojem postoji sklad opterećenja i rasterećenja. Stoga će se u izlaganju iznijeti doprinos logoterapije u kontekstu sindroma sagorijevanja te njezine smjernice za kvalitetniji život.

BURNOUT SYNDROME FROM A LOGOTHERAPY PERSPECTIVE

The presentation will encompass an overview of the basic premises of logotherapy and existential analysis as one of the theoretical systems and perspectives on human life and work, as well as certain logotherapy premises related to mental health. When “weakness” and “exhaustion” are identified in patients, in the last century, it was called “nervous breakdown”, but today, so-called “burnout syndrome” is often diagnosed. According to logotherapy, protecting the psychological and physical health from burnout syndrome is primarily done by a meaningful existence in which there is a harmony of burdens and reliefs. Therefore, the presentation will outline the contribution of logotherapy in the context of burnout syndrome and its guidelines for a better quality of life.

MARINA KATINIĆ PLEIĆ

Glas Koncila, Zagreb, Hrvatska /

Glas Koncila, Zagreb, Croatia

KRITIKA KONCEPTA MENTALNOG ZDRAVLJA, IDEOLOGIJE SREĆE I INDUSTRIJE SAMOPOMOĆI U MISLI ROBERTA TORREA

Psihijatar i filozofski pisac Robert Torre (1965.–2021.) beskompromisno je kritizirao suvremene narrative s pozicije filozofije egzistencije. Koncept mentalnoga zdravlja smatrao je pseudoznanstvenim konstruktom iz 80-ih godina koji, zato što je »idealni tip normalnosti suvremenoga građanina kapitalističke države«, djeluje kao loš surogat prijašnjih koncepata egzistencijalne autentičnosti i spasenja. U sprezi s ideologijom sreće i industrijom samopomoći koja obećava preobražaj života u nekoliko koraka, ideal mentalnog zdravlja u konačnici čini kliničku štetu jer gradi nerealna očekivanja na temelju kojih se ljudi nisu spremni suočiti sa životnim problemima. Posljedica je proglašavanje životnih teškoća i izazova psihopatološkim stanjima za čije je otklanjanje potrebna terapija.

CRITIQUE OF THE MENTAL HEALTH CONCEPT, THE IDEOLOGY OF HAPPINESS AND SELF-HELP INDUSTRY IN ROBERT TORRE'S THOUGHT

Psychiatrist and philosophical writer Robert Torre (1965–2021) uncompromisingly criticised contemporary narratives from the perspective of the philosophy of existence. He considered the concept of mental health as a pseudo-scientific construct coined in the 1980s because it is the “ideal type of normality of a contemporary citizen of a capitalist state”, which acts as a poor surrogate for the previous concepts of existential authenticity and salvation. Intertwined with the ideology of happiness and the self-help industry that promises life transformation in a few prescribed steps, the ideal of mental health eventually does clinical harm because it builds unrealistic expectations on the basis that people are not ready to face life's problems. The result is the declaration of life's difficulties and challenges as psychopathological conditions, for the elimination of which therapy is required.

IVICA KELAM¹, DARIJA RUPČIĆ KELAM²

¹ *Faculty of Education, J. J. Strossmayer, University of Osijek, Croatia / Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti, Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku, Hrvatska*

² *Filozofski fakultet, Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku, Hrvatska / Faculty of Humanities and Social Sciences, J. J. Strossmayer University of Osijek*

ETIČKI SVJESTAN POTROŠAČ – SPASITELJ PLANETA, KAPITALIZMA I SVOJE DUŠE?

U eri definiranoj ekološkom krizom, krizom kapitalizma i društvenom nejednakošću, etički osviješteni potrošač pojavljuje se kao ključna sila s potencijalom kataliziranja transformativne promjene na više razina. U izlaganju ćemo se osvrnuti na višestruku ulogu etički osviještenog potrošača kao spasitelja planeta, kapitalizma i ljudske duše. Istražit ćemo kako se prakse svjesne potrošnje usklađuju s individualnim vrijednostima i uvjerenjima, potičući na taj način dublji smisao svrhe i ispunjenja. Štoviše, ispitat ćemo utjecaj etički osviještenog potrošača na ublažavanje degradacije okoliša i promicanje održivih poslovnih praksi. Dodatno, analizirat ćemo rast pokreta etički osviještenih potrošača koji se u javnosti predstavljaju kao alternativa i izazov tradicionalnoj kapitalističkoj paradigmi, dajući prednost etičkim razmatranjima nad maksimiziranjem profita, utirući tako put za pravedniji i održiviji ekonomski sustav. U izlaganju ćemo istražiti međupovezanost osobne etike, odgovornog odnosa prema okolišu i društvu, te ćemo pokazati da etički svjestan potrošač nije i ne može biti spasitelj planete, već perfidnom manipulacijom ekonomskog sustava postaje samo novi bezdušni kotačić u kapitalističkom stroju koji u ime nezasićenog profita proždire život.

ETHICALLY CONSCIOUS CONSUMER – SAVIOUR OF THE PLANET, CAPITALISM AND THEIR OWN SOUL?

In an era defined by the environmental crisis, the crisis of capitalism, and social inequality, the ethically conscious consumer is emerging as a crucial force with the potential to catalyse transformative change on multiple levels. In the presentation, we will look at the multiple roles of the ethically conscious consumer as the saviour of the planet, capitalism, and the human soul. We will explore how

conscious consumption practices align with individual values and beliefs, fostering a more profound sense of purpose and fulfilment. Moreover, we will examine the impact of the ethically conscious consumer on mitigating environmental degradation and promoting sustainable business practices. In addition, we will analyse the growth of the movement of ethically conscious consumers who present themselves to the public as an alternative and a challenge to the traditional capitalist paradigm, prioritising ethical considerations over profit maximisation, thus paving the path for a fairer and more sustainable economic system. In the presentation, we will explore the interconnectedness of personal ethics and a responsible attitude towards the environment and society, and we will show that the ethically conscious consumer is not and cannot be the saviour of the planet, but through perfidious manipulation of the economic system becomes just another heartless cog in the capitalist machine that devours life in the name of insatiable profit.

ŠTEFANIJA KOŽIĆ, LUKA JANEŠ, ANA KRALJ

*Faculty of Philosophy and Religious Studies, University of Zagreb, Croatia /
Fakultet filozofije i religijskih znanosti, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska*

EMPATIJA, EVOLUCIJA I NEUROZNAKOST

Čovjek je u svojoj biti društveno biće, a za postizanje i očuvanje navedene društvenosti potrebne su mu određene razine kohezije i morala koje se, između ostalog, mogu postizati empatijom. Empatija se stoga može shvatiti kao urođena i evolucijski naslijeđena karakteristika čovjeka koja pridonosi njegovu boljitku. U izlaganju će se prikazati osnovni mehanizmi pomoću kojih se empatija formira, koja je njezina uloga u moralu i koji su načini na koje neuroznanost može pridonijeti razumijevanju empatije.

EMPATHY, EVOLUTION AND NEUROSCIENCE

People are essentially social beings, and in order to achieve and preserve that sociability, they need certain levels of cohesion and morality, which, among other things, can be achieved through empathy. Empathy can therefore be understood as an innate and evolutionarily inherited human characteristic that contributes to his well-being. This presentation will show the basic mechanisms by which empathy is formed, what is its role in morality, and what are the ways in which neuroscience can contribute to the understanding of empathy.

IVAN MACUT

Drinovci, Hrvatska /

Drinovci, Croatia

**MORALNA FILOZOFIJA STJEPANA ZIMMERMANN: OD
SPEKULATIVNE TEORIJE PREMA ŽIVLJENOJ PRAKSI**

Filozof Stjepan Zimmermann općenito je percipiran kao spekulativni filozof koji se bavio pitanjem spoznaje. Međutim, najnovija filozofska istraživanja jasno pokazuju da je to samo prvi korak u njegovom filozofskom radu. Naime, za Zimmermanna mogućnost (metafizičke) spoznaje treba voditi čovjeka prema moralno ispravnom življenju. Kada čovjek svojim razumom shvati da je samo teistički nazor na svijet ispravan i cjelovit, onda to znači da prema njemu treba i ispravno moralno živjeti. Teistički nazor na svijet kod Zimmermanna jest kršćanski nazor i zato je kršćanstvo religija koja pruža odgovore na čovjekova traženja i daje smisao njegovom životu. Dakle, životna praksa čovjeka (ispravni moralni život) pokazuje shvaća li ispravno filozofske postavke. Bez moralnog življenja, prema Zimmermannu, čovjek nema budućnosti. Ovo izlaganje rezultat je istraživanja na projektu *Nove teme u hrvatskoj filozofiji od 1874. do 1945. godine*, IP-2022-10-5438 koji financira Hrvatska zaklada za znanost.

**MORAL PHILOSOPHY OF STJEPAN ZIMMERMANN: FROM
SPECULATIVE THEORY TO LIVING PRACTICE**

Philosopher Stjepan Zimmermann is generally recognized as a speculative philosopher who studied the issue of knowledge. However, the latest philosophical research clearly shows that this is only the first step in his philosophical work. For Zimmermann, the possibility of (metaphysical) knowledge should lead a person to a morally correct life. When a person reasons themselves into the knowledge that only the theistic worldview is proper and complete, then this means that they should also live morally according to it. Zimmermann's theistic worldview is a Christian worldview, which is why Christianity as a religion provides answers to a person's longings and gives meaning to their life. Therefore, a person's life practice (a correct moral life) shows whether they correctly understand philosophical suppositions. According to Zimmermann, human beings have no future without living morally. This lecture is a part of research conducted by the project *New Topics in Croatian Philosophy from 1874 to 1945* financed by Croatian Science Foundation under the number IP-2022-10-5438.

ZORA MAŠTROIĆ

Zagreb, Hrvatska /

Zagreb, Croatia

ULOGA SVIJESTI U RAZVITKU LJUDSKE VRSTE I MENTALNO ZDRAVLJE

Temelj kvalitete ljudskog života je svijest. Genij u komi nije genij. Znanost je od 1970-ih dokazala da, uz poznata tri, postoji i transcendentalna svijest (budni počinak), prosvjetljenje (kozmička svijest), božanska svijest, te Svijest Jedinstva s Univerzumom. Maharishi M. Yogi utemeljio je znanost i tehnologiju za razvoj viših stanja svijesti, Transcendentalnu meditaciju (TM) i TM sidhi program s jogijskim letenjem. Decenijska istraživanja u preko 250 institucija i preko 40 zemalja svijeta, objavljena u osam tomova *Collected Papers on Transcendental Meditation and TM-sidhi Program* dokazuju kako je svijest u središtu kada se promišljaju zakoni prirode, a posljedično i mentalno zdravlje. Navedeni elementi ukratko će se predstaviti tijekom ove simpozijske diseminacije.

THE ROLE OF CONSCIOUSNESS IN THE DEVELOPMENT OF THE HUMAN SPECIES AND MENTAL HEALTH

The basis of the quality of human life is consciousness. A genius in a coma is not a genius. Since the 1970s, science has proven that, in addition to the known three, there is also transcendental consciousness (awake rest), enlightenment (cosmic consciousness), divine consciousness, and the Consciousness of Oneness with the Universe. Maharishi M. Yogi founded the science and technology for developing higher states of consciousness, Transcendental Meditation (TM) and the TM sidhi program with yogic flight. Decades of research in over 250 institutions and over 40 countries of the world, published in eight volumes of *Collected Papers on Transcendental Meditation and TM-sidhi Program* prove that consciousness is at the centre when considering the laws of nature, and consequently mental health. The mentioned elements will be briefly presented during this symposium dissemination.

IVAN NIŠAVIĆ

*Institut za filozofiju i društvenu teoriju, Univerzitet u Beogradu, Srbija /
Institute for Philosophy and Social Theory, University of Belgrade, Serbia*

EPIKUREJSKO RAZUMIJEVANJE EMPATIJE: PRIJATELJSTVO

Epikur je smatrao da ćemo, ako znamo što je dobro i toga se držimo, kao i da ako znamo što je loše i to izbjegavamo, biti kao bogovi, odnosno da će naši životi biti blaženi. U epikurejskom narativu blaženstvo nema pretjerane veze sa suvremenim i religijski obojenim tumačenjem tog pojma, već se pod njime podrazumijeva neuznemirenost ili spokojstvo. Prijateljstvo ima vrlo važnu ulogu u dostizanju spokojstva koje se, ipak, mora tretirati dvojako kada je riječ o epikurejstvu. S jedne strane, podrazumijeva empatiju, suosjećanje i brigu za drugoga (prijatelja), a s druge strane, interes i egoizam. Čini se da ova dva aspekta isključuju jedan drugoga, a mi bismo pokušali »pomiriti« ih.

EPICUREAN UNDERSTANDING OF EMPATHY: FRIENDSHIP

Epicurus believed that if we know what is good and adhere to it, likewise, if we know what is bad and avoid it, we will be like gods, and our lives will be blissful. In the Epicurean narrative, bliss does not have much to do with contemporary or religiously coloured interpretations of the term; rather, it implies tranquillity or serenity. Friendship plays a significant role in achieving tranquillity, which must be treated as twofold when it is in regards to Epicureanism. On the one hand, it implies empathy, compassion, and concern for the other (friend), and on the other hand, self-interest and egoism. These two aspects seem to exclude each other, and we will try to “reconcile” them.

EHSAN ORTOGOLI FARAHANI¹, AMIRMOHAMMAD BAGHERI KARGASHEH²

¹ School of Pharmacy, Shahid Beheshti University of Medical Sciences, Tehran, Iran / Škola farmacije, Shahid Beheshti sveučilište medicinskih znanosti, Teheran, Iran

² Faculty of Psychology and Education, University of Tehran, Iran / Fakultet psihologije i edukacije, Sveučilište u Teheranu, Iran

ETHICAL CHALLENGES OF USING NEUROSCIENCE IN NUDGING IN TERMS OF AUTONOMY: WHAT NEUROSCIENCE AND PHENOMENOLOGY CAN SAY ABOUT IT

With the increasing progress of neuroscience, approaches to nudging have changed and caused new dimensions of problems with ethical approaches. One of the questions in this field is whether neuroscience can answer the normative questions related to nudging? One of the views in this field is that neuroscience cannot say anything about ethics related to nudging, because neuroscience basically cannot say anything about ethics. But another group believes that neuroscience can help us in answering normative questions. One of the biggest challenges facing the use of neuroscience in nudging is the issue of autonomy. A group of researchers believe that the data obtained from neuroscience tells us that the influence of external factors in our decisions is much bigger than what we thought. Due to this, nudges are not excluded from the case. Therefore, using them for purposeful use does not constitute unethical use. A very important aspect that can affect the morality or the lack of it of nudging is how much a person becomes conscious of the existence of these nudges. How much does a person have a phenomenal conscious experience of the presence of a purposeful external nudge? The aspect that is reflective of whether nudging is moral or not is the person's awareness of the existence of nudging, in fact, the less awareness a person has of the existence of nudging, the more unethical the work is.

ETIČKI IZAZOVI KORIŠTENJA NEUROZNAOSTI U POTICANJU NA AUTONOMIJU: ŠTO NEUROZNAOST I FENOMENOLOGIJA MOGU REĆI O TOME

Sve većim napretkom neuroznanosti, pristupi poticanja su se promijenili i uzrokovali nove dimenzije problema u etičkim pristupima. Jedno od pitanja u ovom području jest može li neuroznanost odgovoriti na normativna pitanja vezana uz poticanje? Jedno od stajališta u ovom području je da neuroznanost ne može

reći ništa o etici vezanoj uz poticanje jer neuroznanost u osnovi ne može ništa reći o etici. Međutim, druga skupina vjeruje da nam neuroznanost može pomoći u odgovaranju na normativna pitanja. Jedan od najvećih izazova s kojima se suočava korištenje neuroznanosti u poticanju je pitanje autonomije. Skupina istraživača vjeruje da nam podaci dobiveni iz neuroznanosti govore da je utjecaj vanjskih faktora na naše odluke mnogo veći nego što smo mislili i zbog toga poticanja nisu isključena. Stoga njihova namjenska uporaba ne predstavlja neetičku uporabu. Vrlo važan aspekt koji može utjecati na moralnost ili nedostatak poticanja je koliko osoba postaje svjesna postojanja tih poticanja. Koliko osoba ima fenomenalno svjesno iskustvo prisutnosti svrhovitog vanjskog poticaja? Aspekt koji odražava je li poticanje moralno ili nije jest svijest osobe o postojanju poticanja, zapravo, što manje osoba ima svijest o postojanju poticanja, time je rad neetičniji.

JADRANKA PAVIĆ¹, MATEJA KRZNAR²

¹*Zdravstveno veleučilište Zagreb, Hrvatska / University of Applied Health Sciences, Zagreb, Croatia*

²*DEBRA – Društvo oboljelih od bulozne epidermolize, Zagreb, Hrvatska / DEBRA – Association of People with Epidermolysis Bullosa, Zagreb, Croatia*

POTEŠKOĆE I PODRŠKA OBITELJI DJECE OBOLJELE OD RIJETKIH BOLESTI

Rijetke bolesti javljaju se kod manje od 5 pojedinaca na 10 000 stanovnika, a vrlo rijetke kod jednog pojedinca na 100 000 stanovnika ili čak i manje. Djeca oboljela od rijetkih bolesti imaju zdravstvene probleme koji zahtijevaju složenu zdravstvenu skrb, a često se nalaze u životno ugrožavajućim stanjima. Zbog toga što su rijetke, kod ovih bolesti postoje brojni problemi vezani uz nedovoljna empirijska iskustva. To su, između ostalog, nedostatak informacija o bolesti, nedovoljna istraženost lijekova za liječenje rijetkih bolesti, nedovoljno poznavanje tijeka i mogućih ishoda bolesti te nedostatak stručnjaka za rijetke bolesti. Složena i dugotrajna dijagnostika, neizvjesni tijek i učinkovitost liječenja dovodi do bespomoćnosti i psihičkog stresa unutar obitelji. Djeca i obitelj susreću se s brojnim emocionalnim, socijalnim, ekonomskim, organizacijskim i drugim teškoćama, što može značajno narušiti njihovu kvalitetu života i mentalno zdravlje. Istraživanja pokazuju da roditelji djece s nekom rijetkom bolešću imaju izraženu višu razinu depresije i značajno veću prevalenciju depresije nego roditelji djece s kroničnom bolešću. U procesu suočavanja s teškom bolešću obitelji prolaze razne faze od bespomoćnosti, frustracije, traženja mišljenja raznih stručnjaka, straha, depresije i tuge. Dok neke obitelji pokazuju pozitivan obrazac suočavanja s bolešću kroz traženje načina za ostvarenje što bolje kvalitete života, druge ostaju u fazi »sagorijevanja u bolesti«, što dovodi do psihosomatskih bolesti i narušavanja stabilnosti u funkcioniranju obitelji. Značajnu podršku obiteljima, osim službenih institucija, daju i razne u druge roditelja djece s rijetkim bolestima ili kroničnim bolestima. Aktivno uključivanje roditelja u njihov rad pomaže im u osnaživanju na različitim područjima – ostvarivanju prava, omogućavanja dodatnih usluga za djecu te posebno kao *peer support* koji ima poseban doprinos u savladavanju emocionalnih teškoća.

DIFFICULTIES AND SUPPORTING FAMILIES WITH CHILDREN SUFFERING FROM RARE DISEASES

Rare diseases occur in less than 5 individuals per 10,000 people, and very rare diseases affect one individual per 100,000 people or even less. Children with rare diseases have health problems that require complex healthcare, and are often in life-threatening conditions. Due to the fact that they are rare, there are many problems with these diseases related to insufficient empirical experience. Those are, among other things, lack of information about the disease, insufficient research for the treatment of rare diseases, insufficient knowledge about rare diseases and lack of specialists for rare diseases. Complex and long process of diagnosis, uncertain course and effectiveness of existing treatments lead to helplessness and psychological stress within the family. Children and their families face numerous emotional, social, economic, organisational and other difficulties which can significantly impact their quality of life and mental health. Research shows that parents of children with a rare disease have a higher level of depression and a significantly higher prevalence of depression than parents of children with a chronic disease. In the process of dealing with a serious disease, families go through various stages, from helplessness, frustration, seeking the opinions of various experts, fear, depression and sadness. While some families show a positive pattern of coping with the disease by trying to achieve the best possible quality of life, others remain in the phase of “burn out”, which leads to psychosomatic diseases and disruption of family functioning. In addition to official institutions, significant support for families is provided by various associations of parents of children with rare or chronic diseases. The active involvement of parents in their activities helps them to empower themselves in different areas – their rights, providing additional services for children and especially as peer support which has a special contribution in overcoming emotional difficulties.

ANTE PERIŠA

*Odjel za Kroatistiku, Sveučilište u Zadru, Hrvatska /
Department of Croatian Studies, University of Zadar, Croatia*

LOGOTERAPIJA I FILOZOFIJA EGZISTENCIJE KAO TERAPIJA ZA DANAŠNJEG ČOVJEKA

S obzirom na to da su mnogi čovjekovi psiho(fizički) problemi danas zapravo uzrokovani besmisлом, nihilizmom, izgubljenošću u teškim egzistencijalnim (graničnim) situacijama, strahovima, bez oslonca i sigurnosti itd., kao prikladna (psiho)terapija mogao bi poslužiti egzistencijalno-filozofijski pristup koji bi upravo u uzroku doprinio razrješenju ključnih problema koji se onda manifestiraju u obliku raznih neuroza i poteškoća. Uz Karla Jaspersa (koji je najprije bio liječnik i psihijatar) i njegov filozofski pristup, vrlo prikladnim za ovu svrhu čini se i onaj Viktora Frankla koji, iako slavan kao psiholog, u svojim tekstovima tematizira i »egzistencijalni vakuum« te nudi podosta prikladnog materijala i rješenja upravo na razmeđu filozofije i psihologije. Kombiniranjem tih dvaju pristupa vjerujem da se postiže vrlo prikladna metoda za terapiju suvremenog čovjeka (i doba).

LOGOTHERAPY AND EXISTENTIAL PHILOSOPHY AS THERAPY FOR A CONTEMPORARY PERSON

Because many psycho(-physical) problems of individuals today are caused by the lack of meaning in life, nihilism, being lost in hard existential (limit) situations, fears, being without any support and security etc., an appropriate (psycho)therapy could be an existential philosophical approach, that can influence the origin and from there resolve the key problems that are manifested in the form of many neuroses and difficulties. Besides Karl Jaspers (who started first as a physician and psychiatrist) and his philosophical approach, very appropriate for this purpose seems to also be the philosophical approach of Viktor Frankl, who, although famous as psychologist, in his works also describes the “*existential vacuum*” and offers a lot of very useful recommendations and solutions right from the border between philosophy and psychology. Through the combination of these two approaches, I believe we can achieve an excellent method for the therapy of the contemporary man (and times).

IVAN PERKOV¹, DUNJA JURIĆ VUKELIĆ²

¹Fakultet hrvatskih studija, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska / Faculty of Croatian Studies, University of Zagreb, Croatia

²Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti, Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku, Hrvatska / Faculty of Education, J. J. Strossmayer, University of Osijek, Croatia

»DOKTORI ILI PACIJENTI?« – PREDSTAVLJANJE REZULTATA ISTRAŽIVANJA O MENTALNOM ZDRAVLJU DOKTORANADA U HRVATSKOJ

U izlaganju se predstavljaju rezultati sociološko-psihologijskog empirijskog istraživanja o mentalnom zdravlju doktoranada u Hrvatskoj. Istraživanje je provedeno 2023. Godine na reprezentativnom uzorku od 245 sudionika. Rezultati ukazuju na iznadprosječnu zastupljenost mentalnih poteškoća među doktorskim studentima u odnosu na opću populaciju. Najviše se ističu teškoće u usklađivanju privatnih i profesionalnih obaveza, neizvjesnost budućih radnih mjesta, potplaćenost i preopterećenost obvezama. Kod studenata je prisutna i sumnja u vlastite sposobnosti, tzv. »fenomen varalice«. Sve to rezultira manjom psihološkom otpornošću i učestalijim mentalnim problemima. Više od trećine sudionika smatra da je doktorski studij negativno utjecao na njihovo mentalno zdravlje. S druge strane, problem institucionalno nije prepoznat, a fakulteti koji izvode doktorske studije uglavnom nemaju strategije ni osoblje koje bi pomoglo doktorandima. Rezultati ukazuju na potrebu za osvještavanjem problema mentalnog zdravlja doktoranada i potrebu za reformom dokorskog obrazovanja u Hrvatskoj.

“DOCTORS OR PATIENTS?” – PRESENTATION OF RESEARCH RESULTS ON THE MENTAL HEALTH OF DOCTORAL STUDENTS IN CROATIA

This presentation will show the results of a socio-psychological empirical study on the mental health of doctoral students in Croatia. The study was conducted in 2023 on a representative sample of 245 participants. The results indicate an above-average prevalence of mental disorders among doctoral students compared to the general population. Difficulties in balancing personal and professional commitments, uncertainty about future jobs, underpayment and overload of commitments stand out the most among the reasons. Students also have doubts

about their own abilities, the so-called “imposter syndrome”. All of this leads to a lower psychological resilience and more frequent mental health problems. More than a third of participants believe that studying for a doctorate has had a negative impact on their mental health. On the other hand, the problem is not recognised institutionally and faculties conducting doctoral studies generally do not have strategies or staff to help doctoral students. The results show that awareness of the mental health problems of doctoral students needs to be raised and that doctoral education in Croatia needs to be reformed.

ANA PERIŠIĆ

*Centar za hagioterapiju – Split, Hrvatska /
Centre for Hagiotherapy – Split, Croatia*

EGZISTENCIJALNA PATNJA DANAŠNJEG ČOVJEKA I DUHOVNO-ANTROPOLOŠKO ZDRAVLJE

Uočavamo da vrijeme u kojem živimo nameće neke nove istine o čovjeku, no je li istina promjenjiva ili konstanta? Također, teme su ovog izlaganja pitanje tko je čovjek, što je njegova originalnost i koje ga patnje dotiču. Čovjek kao biće u bitku neponovljivo je stvorenje. To biće za svoj razvoj treba trajnu povezanost sa svojim izvorom koji ga određuje te nastankom i usmjerenošću na vrednote. Vrednote su ono od čega i za što čovjek živi, sve drugo je uzaludno traganje za smislom, samostvarenjem i životnom srećom. Ukoliko čovjek ne zna tko je i tko bi kao original trebao biti, utoliko je prepušten stihiji, besmislu i bezvrijednosti života. Iz ovih stvarnosti rađa se egzistencijalni strah koji svoje uporište ima u bazičnoj nesigurnosti, nepovjerenju i cjeloživotnim bolnim iskustvima. Ipak, izlaz bi se mogao pronaći u osvještavanju i odluci za ono temeljno u čovjeku: od koga uistinu jest, što je njegov talent te time poziv i poslanje, potom, kako kroz praštanje vratiti narušeno povjerenje među osobama s kojima je u suživotu, ujedno gradeći zdravo društvo. Odgovor na postavljena pitanja nudi hagioterapija koja se bavi proučavanjem čovjekove duhovne duše, njezinih patoloških stanja i putova do duhovno-antropološkog zdravlja, te koja će u ovom izlaganju biti predstavljena u osnovnim crtama.

EXISTENTIAL SUFFERING OF PERSONS TODAY AND SPIRITUAL-ANTHROPOLOGICAL HEALTH

We notice that the time we live in imposes some new truths about people, but can the truth change or is it a constant? At the same time, the question of who a person is, what is his originality and what sufferings affect him are the topics of this presentation. A person as a being within the Being is a unique creation. This being needs, for its development, a permanent connection with its source, which defines the person both by their origin and by their orientation to values. Values are what a person lives by and what they live for, everything else is a futile search for purpose, self-realisation and happiness in life. If a person does not know who they are and who they should be as a unique being, they give themselves to the meaninglessness and worthlessness of life as well as to living as

others live, without thinking. Existential fear is born from these realities and it has its base in basic insecurity, mistrust and lifelong painful experiences. However, there is a way out through awareness and making a decision for what is fundamental to a person: who they truly are, what their talent is and thus their calling and their mission, and then, how to through forgiveness restore broken trust with people they live with and at the same time build a healthy society. The answer to the questions posed is offered by hagiotherapy, which focuses on the study of a person's spiritual soul, its pathological conditions and pathways to spiritual-anthropological health, and which will be presented in basic outline in this presentation.

ALEKSANDAR PRICA

*Filozofski fakultet, Univerzitet u Beogradu, Srbija /
Faculty of Philosophy, University in Belgrade, Serbia*

HYPERREALITY: BETWEEN NOOSPHERE AND NOOGENIC NEUROSES

Pierre Teilhard de Chardin, predicted the direction of humanity's evolution towards the point of unique consciousness, which he calls the Omega point. Transhumanists believe that today we are very close to this ideal. Nonetheless, I would like to offer a critique of the noosphere emphasising the rising of nihilism as a main negative consequence of living in the noosphere. Viktor Frankl, also spoke about the problem of the rise of nihilism and calls this condition an existential vacuum and considers it to be the cause of spiritual disorders – noogenic neuroses. The aim of this presentation is to draw attention to the correlation between our entry into noosphere in 21st century and the further increase in the number of noogenic neuroses. To shed light on that correlation I will be guided by insights of hyperreality theorists who see virtual reality as a hallucinatory pseudo-reality.

HIPERREALNOST: IZMEĐU NOOSFERE I NOOGENIH NEUROZA

Pierre Teilhard de Chardin predvidio je smjer evolucije čovječanstva prema točki jedinstvene svijesti koju naziva točkom Omega. Transhumanisti vjeruju da smo danas vrlo blizu tom idealu. Ipak, želio bih ponuditi kritiku noosfere s naglaskom na porast nihilizma kao glavnu negativnu posljedicu života u noosferi. Viktor Frankl također je govorio o problemu porasta nihilizma, a to stanje naziva egzistencijalnim vakuumom te ga smatra uzrokom duhovnih poremećaja – noogenih neuroza. Cilj ovoga izlaganja je skrenuti pozornost na povezanost našeg ulaska u noosferu 21. stoljeća i daljnjeg povećanja broja noogenih neuroza. Kako bih rasvijetlio tu korelaciju, vodit ću se uvidima teoretičara hiperrealnosti koji virtualnu stvarnost vide kao halucinantnu pseudo-stvarnost.

**ALEKSANDAR RACZ¹, FILIP ŠKILJAN², SUZANA KUNAC³,
LJERKA ARMANO⁴, JADRANKA PAVIĆ¹**

*¹ Zdravstveno veleučilište Zagreb, Hrvatska /
University of Applied Health Sciences, Zagreb, Croatia*

*² Institut za migracije i narodnosti, Zagreb, Hrvatska /
Institute for Migration and Ethnic Studies, Zagreb, Croatia*

*³ Centar za filozofiju medija i mediološka istraživanja, Zagreb, Hrvatska /
Centre for Media Philosophy and Research, Zagreb, Croatia*

*⁴ Klinički bolnički centar Sestre Milosrdnice, Zagreb, Hrvatska /
Sisters of Charity Clinical Hospital Centre, Zagreb, Croatia*

**SMATRAJU LI MEDICINSKE SESTRE I TEHNIČARI ROME OSOBAMA
I PACIJENTIMA »DRUGOGA REDA«?**

Romi su etnička skupina koju, kako u većini europskih zemalja, tako i u Republici Hrvatskoj, karakteriziraju duboko ukorijenjena negativna percepcija i predrasude. One dovode do segregacije, izolacije i diskriminacije, a manifestiraju se u brojnim segmentima društva, uključujući i zdravstvenu zaštitu. Kao rezultat kulturnih, etničkih i rasnih predrasuda, romska manjina doživljava ograničenja u pružanju visokokvalitetne medicinske skrbi čije su posljedice brojne. U izlaganju se prikazuju rezultati terenskog istraživanja stavova medicinskih sestara i tehničara prema Romima kao nacionalnoj manjini koja živi na ovim prostorima preko 700 godina, ali i prema Romima kao pacijentima na sve tri razine zdravstvene zaštite. Rezultati pokazuju da i medicinske sestre i tehničari, pod utjecajem dominantnih društvenih stavova, postaju nositelji istih antiromskih predrasuda kao i opća populacija, a koje treba suzbijati zato što predstavljaju ozbiljnu prepreku naporima u poboljšanju životnih šansi i sadašnjih loših zdravstvenih ishoda za Rome koji su ionako manjinska skupina koja u prosjeku u Republici Hrvatskoj živi preko desetljeće kraće od većinske populacije.

**DO NURSES AND MEDICAL TECHNICIANS CONSIDER ROMA AS
“SECOND-CLASS” PATIENTS AND PERSONS?**

Roma is an ethnic group characterized by deeply rooted negative perceptions and prejudices, leading to segregation, isolation, and discrimination in various aspects of society, including healthcare, both in most European countries and in the Republic of Croatia. Due to cultural, ethnic, and racial biases, the Roma

minority faces limitations in receiving high-quality medical care, resulting in numerous consequences. This study presents the results of field research on the attitudes of nurses and medical technicians towards Roma as a national minority that has lived in these locations for over 700 years and towards Roma as patients at all three levels of healthcare. The findings indicate that both nurses and medical technicians, influenced by prevailing social attitudes, adopt the same anti-Roma prejudices as the general population. These biases need to be addressed as they pose a significant obstacle to efforts aimed at improving life chances and current health outcomes for the Roma, who already constitute a minority group with an average life expectancy over 10 years shorter than the majority population in Croatia.

LJUBOMIR RADOVAŃEVIĆ

Hrvatska udruga za promicanje prava pacijenata, Split, Hrvatska /

The Croatian Association for the Promotion of Patient's Rights, Split, Croatia

POGLED NA EMOCIJE I OSJETILA KROZ NEUROZNAJSTVENU OPTIKU

Ovo izlaganje pruža neuroznanstvenu analizu pojmova osjet (*sensarium*) i osjećaj-emocija. Autori istražuju njihovo zajedničko podrijetlo iz središnjeg živčanog sustava, kao i njihove razlike i reciprocitet. Dok se osjeti više osjećaju kao fiziološki fenomeni, emocije se smatraju psihološkim entitetima sa svojim granicama. Te se granice dodiruju i razilaze u organizmu koji je cjelovito shvaćen kao cjelina some i psihe, uključujući njezine funkcije i anatomsko-morfološko-organsko-materijalnu osnovu, odnosno tkivo mozga. Osjeti obuhvaćaju i tjelesna iskustva i emocionalne afekte, svaki sa svojom funkcijom i domenom u evolucijskom naslijeđu i determinaciji. Osjeti su rezultat utjecaja materijalnog svijeta na naša osjetila, odnosno receptore. Oni odražavaju određene karakteristike materijalnih objekata u ljudskoj i životinjskoj svijesti, a nastaju kao rezultat izravnog utjecaja tih objekata na osjetilne organe. Emocije pak nastaju održavanjem pozitivnog ili negativnog odnosa pojedinca prema iskustvima i činjenicama stvarnosti. Životinje emocije doživljavaju i na jednostavniji način, u okviru instinkta (npr. majčina briga za svoje potomstvo). Emocije mogu značajno utjecati na aktivnost organizma, utjecati na rad unutarnjih organa, krvotok, disanje, egzokrine i endokrine žlijezde.

A VIEW AT EMOTIONS AND SENSATIONS THROUGH NEUROSCIENTIFIC OPTIC

This presentation provides a neuroscientific analysis of the concepts of sensation (*sensarium*) and feeling-emotion. The authors investigate their common origin in the central nervous system, as well as their differences and reciprocity. While sensations are felt more like physiological phenomena, emotions are considered psychological entities with their own boundaries. These boundaries touch and diverge in the organism, which is fully understood as a whole made of the physical and the psyche, including its functions and anatomical-morphological-organic-material basis, i.e. brain tissue. Sensations include both bodily experiences and emotional affects, each with its own function and domain in evolutionary inheritance and determination. Sensations are the result of the influence of the

material world on our senses, or receptors. They reflect certain characteristics of material objects in human and animal consciousness, and arise as a result of the direct influence of these objects on the sense organs. Emotions are created by maintaining a positive or negative attitude of an individual towards experiences and facts of reality. Animals also experience emotions in a simpler way, within the framework of instinct (eg a mother's care for her offspring). Emotions can significantly affect the activity of the organism, affect the work of internal organs, blood flow, breathing, exocrine and endocrine glands.

CAMILO SANCHEZ SANCHEZ

Department of Social Sciences and the Humanities, Poznan University of Medical Sciences, Poland / Odsjek za društvene i humanističke znanosti, Sveučilište medicinskih znanosti u Poznaniu, Poljska

BODILY SUBJECTIVITY IN SCHIZOPHRENIA: THINKING ABOUT MENTAL HEALTH OF LIVING ORGANISMS WITHIN SOCIAL TISSUES

Recent functional connectivity studies showed that the increased synchrony between the right anterior insula and the default mode network is associated with psychosis. The presentation aims to assess the relationship between the functional dynamic of the right anterior insula, the Default Mode, Central Executive, and Salience Networks, and the dynamic between the implicit and explicit temporal experience, in schizophrenia patients. To answer the question, 7 schizophrenia patients (PANSS score ≥ 40) and 7 healthy controls were scanned (resting-state fMRI) and interviewed. The scan conveyed two trials. In the first, the participants were asked to keep their eyes closed without falling asleep (for 6 mins 34 secs) while no stimulus was present. In the second, the participants were asked to keep their eyes open while a digital clock was presented on the screen (for 6 mins 34 secs). Then, each participant had a semi-structured interview. The results are not conclusive, probably due to the small sample and the linguistic limitations faced. Nonetheless, two main points of contrast involving the function of the insula and the patterns of synchrony of the triple network are elaborated. A phenomenological hypothesis is proposed to account for psychosis as a disturbance of the latter relation resulting in a disturbed subjectivity and sense of the body. A framework is proposed in terms of Homeostasis and Allostasis, integrating the functional connectivity dynamics, to account for the psychopathological manifestations.

TJELESNA SUBJEKTIVNOST KOD SHIZOFRENIJE: PROMIŠLJANJE O MENTALNOM ZDRAVLJU ŽIVUĆIH ORGANIZAMA UNUTAR SOCIJALNIH TKIVA

Nedavne studije o funkcionalnim povezanostima pokazale su da je povećana sinkronija između desne prednje insule i mreže zadanog načina povezana sa psihozom. Prezentacija ima za cilj procijeniti odnos između funkcionalne dinamike prednje desne insule, zadanog načina rada, središnje izvršne mreže i istaknute mreže, te dinamike između implicitnog i eksplicitnog vremenskog iskustva

kod pacijenata sa shizofrenijom. Kako bi se odgovorilo na pitanje, 7 pacijenata sa shizofrenijom (PANSS rezultat ≥ 40) i 7 zdravih kontrolnih ispitanika skenirani su (fMRI u stanju mirovanja) i intervjuirani. Skeniranje je uključivalo dva testiranja. U prvom su sudionici zamoljeni da drže zatvorene oči bez da zaspu (6 minuta i 34 sekunde) bez prisutnosti podražaja. U drugom su sudionici zamoljeni da drže otvorene oči dok je na ekranu prikazan digitalni sat (6 minuta i 34 sekunde). Zatim je sa svakim sudionikom proveden polustrukturirani intervju. Rezultati nisu pouzdani vjerojatno zbog malog uzorka i jezičnih ograničenja s kojima se suočava. Unatoč tome, razrađuju se dvije glavne točke kontrasta koje uključuju funkciju insule i obrasce sinkronije trostruke mreže. Predložena je fenomenološka hipoteza koja tumači psihozu kao poremećaj potonjeg odnosa koji rezultira poremećenom subjektivnošću i osjećajem tijela. Predlaže se okvir u smislu homeostaze i alostaze, integrirajući dinamiku funkcionalne povezanosti, kako bi se objasnile psihopatološke manifestacije.

GIANLUIGI SEGALERBA

*Institute for Philosophical Studies, University of Coimbra, Portugal /
Institut za filozofske znanosti, Sveučilište u Coimbr, Portugal*

THE STOICS ON IMPULSES, PASSIONS, AND DISAPPEARANCE OF REASON

In my inquiry, I shall analyse the Stoic notion of impulse and passion: the main interest of this analysis will be dedicated to the Stoic description of the progressive disappearance of reason due to the corresponding progressive domination of negative passions. The investigation will deal with the process of emergence of the impulses, with the role of the assent to the impulses and with the formation of the passions. The connection of the false assent to the formation of the passions, the influence of the opinion on the false assent, and the consequent dominance of the passions within the soul will be analysed. The centre of the exposition will be represented by the loss of any power formerly possessed by reason: the dominance of the passions in the individual's soul brings about the complete collapse of reason. I shall then inquire the difference between negative and positive passions. The cognitivist positions of the Stoics and the instruments of liberation from the passions will be a part of my inquiry.

STOICI O PORIVIMA, STRASTIMA I NESTANKU RAZUMA

U svom ću istraživanju analizirati stoički pojam impulsa i strasti: glavni interes ove studije bit će posvećen stoičkom opisu progresivnog nestajanja razuma zbog odgovarajuće progresivne dominacije negativnih strasti. Istraživanje će se baviti procesom nastanka poriva, ulogom pristajanja na porive i formiranjem strasti. Analizirat će se povezanost lažnog pristanka s formiranjem strasti, utjecaj mišljenja na lažni pristanak i posljednja dominacija strasti u duši. Središte izlaganja predstaviti će gubitak svake moći koju je prije posjedovao razum: dominacija strasti u duši pojedinca dovodi do potpunog kolapsa razuma. Zatim ću ispitati razliku između negativnih i pozitivnih strasti. Kognitivističke pozicije stoika i instrumenti oslobađanja od strasti također će biti dio moje studije.

INES SKELAC

*Faculty of Philosophy and Religious Studies, University of Zagreb, Croatia /
Fakultet filozofije i religijskih znanosti, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska*

PRISTUP EMOCIJAMA KROZ PRIZMU TERAPIJE ZASNOVANE NA LOGICI (LBT)

U terapiji zasnovanoj na logici (LBT) emocije se promatraju kroz prizmu obrazaca zaključivanja, a ne isključivo s obzirom na prethodna iskustva osobe ili na utjecaj nesvjesnoga. LBT polazi od temeljnih postavki kognitivno-bihevioralne terapije (KBT), ali ih proširuje uvođenjem filozofskih uvida i logičkih metoda. Nudi strukturirani put za prepoznavanje emocionalnih problema utvrđivanjem obrazaca zaključivanja u kojim dolazi do logičkih pogrešaka što kao rezultat ima paletu različitih emocija. Na taj način omogućuje razumijevanje i restrukturiranje logičkih temelja koji uzrokuju te emocije, a može biti koristan kao nadopuna tradicionalnim psihoterapijskim pristupima emocijama. Cilj je ovoga izlaganja pokazati kako LBT u kombinaciji s drugim psihoterapijskim metodama može koristiti u prepoznavanju emocija i potaknuti promjenu ponašanja nudeći važan korak u holističkom pristupu terapiji.

AN APPROACH TO EMOTIONS THROUGH THE PRISM OF LOGIC-BASED THERAPY (LBT)

In logic-based therapy (LBT), emotions are viewed through the lens of patterns of reasoning, not solely with regard to a person's previous experiences or the influence of the unconscious. LBT starts from the basic principles of cognitive-behavioural therapy (CBT), but expands them by introducing philosophical insights and logical methods. It offers a structured way to identify emotional problems by identifying patterns of reasoning in which logical errors occur, resulting in a range of different emotions. In this way, it enables the understanding and restructuring of the logical foundations that cause these emotions, and can be useful as a complement to traditional psychotherapeutic approaches to emotions. The aim of this presentation is to show how LBT in combination with other psychotherapy methods can be used to recognize emotions and encourage behavioural change, offering an important step in a holistic approach to therapy.

PETAR SMONTARA

Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska /

Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Zagreb, Croatia

EMPATIJA U SAVJETODAVNOM RADU I PSIHOTERAPIJI

Znanstveni pojam empatije ima dugu povijest, a izvorno potječe od njemačke riječi *Einfühlung*. Empatija je multidimenzionalni konstrukt, a Carl Rogers ga je 1957. godine predstavio u zapaženom članku »The necessary and sufficient conditions of therapeutic personality change«. Odnosna dimenzija uključuje empatiju za potrebe i patnju ljudskog bića: skladno izražavanje osjećaja i stavova verbalnom i neverbalnom komunikacijom stvara temelj psihološki zdrave klime u međusobnom odnosu. U savjetodavnom i psihoterapijskom radu, osobito u radu sa zlostavljanom djecom i adolescentima, uključuje sposobnost i spremnost psihoterapeuta na empatijsko razumijevanje u sigurnom okruženju, naročito tijekom intervencija s narušenim samopoimanjem, primitivnim obranama, represijom negativnih emocija i proradi traumatskih iskustava. Rezultati transkontinentalnih istraživanja ukazuju da je empatija jedan od prediktora napretka i promjene u životu klijenata. Osim toga, upozoravaju na posljedice njezinog nedostatka, kao i proklizavanja granica u radu s emocionalno zahtjevnim klijentima.

EMPATHY IN COUNSELLING AND PSYCHOTHERAPY

The scientific concept of empathy has a long history, and originally comes from the German word *Einfühlung*. Empathy is a multidimensional construct, and Carl Rogers presented it in 1957 in the notable article "The Necessary and Sufficient Conditions of Therapeutic Personality Change". The relational dimension includes empathy for the needs and suffering of human beings: the harmonious expression of feelings and attitudes through verbal and non-verbal communication creates the basis of a psychologically healthy climate in mutual relations. In counselling and psychotherapy work, especially in work with abused children and adolescents, it includes the psychotherapist's ability and readiness for empathic understanding in a safe environment, especially during interventions with impaired self-concept, primitive defences, repression of negative emotions and working through traumatic experiences. The results of transcontinental research indicate that empathy is one of the predictors of progress and change in clients' lives. In addition, they warn of the consequences

of its lack as well as the slipping of boundaries when working with emotionally demanding clients.

ANGELOS SOFOCLEOUS

*Faculty of Social Sciences and Education, University of Cyprus, Nicosia, Cyprus /
Fakultet za društvene zannosti i obrazovanje, Sveučilište na Cipru, Nikozija, Cipar*

DISRUPTIONS IN EMPATHY IN EXPERIENCES OF DEPRESSION

A prevalent aspect of experiences of depression is that depressed individuals describe their experience as “unhomelike”. In this presentation, I examine the implications of this experiential feature on depressed individuals’ interpersonal relationships. In particular, I illustrate how the intersubjective dimension of unhomelikeness is characterised by reports that the experience of depression is incommunicable to and incomprehensible by other people. In this respect, disruptions in depressed individuals’ interpersonal relationships are characterised by disruptions in empathy. As a result, depressed individuals often use metaphorical language (e.g. “incarcerated”, “suffocated”, “living in a bubble”) to articulate their experience and make it comprehensible when communicating it to other people. Within this light, I investigate how we can conceptualise metaphorical language to reinstate feelings of empathy in depression.

SMETNJE EMPATIJE U ISKUSTVIMA DEPRESIJE

Prevladavajući aspekt depresivnih iskustava jest da depresivni pojedinci opisuju svoje iskustvo kao »nedomaćinsko«. U ovoj prezentaciji ispitujem implikacije ove iskustvene značajke na međuljudske odnose depresivnih osoba. Konkretno, ilustriram kako je intersubjektivna dimenzija nedomaćnosti karakterizirana pripćenjima da je iskustvo depresije neprenosivo i nerazumljivo za druge ljude. U tom smislu, poremećaje u međuljudskim odnosima depresivnih pojedinaca karakteriziraju poremećaji empatije. Kao rezultat toga depresivni pojedinci često koriste metaforički jezik (npr. »zatvoren«, »ugušen«, »živjeti u mjhuru«) kako bi artikulirali svoje iskustvo i učinili ga razumljivim kada ga komuniciraju s drugim ljudima. Unutar ovog svjetla istražujem kako možemo konceptualizirati metaforički jezik da bismo ponovno uspostavili osjećaje empatije u depresiji.

FILIP MARTIN SVIBOVEC

Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska /

Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Zagreb, Croatia

HOMO ABSCONDITUS U DUHU PRAKTIČNE FILOZOFIJE

»Čovjek više treba psiho-sintezu nego psiho-analizu«, piše ruski filozof Nikolaj Berdjajev, na čijem tragu ovo izlaganje želi istražiti sakrivenog čovjeka u vidu psiho-sinteze koju može ponuditi filozofska praksa zato što je čovjek »zagonetka u ovome svijetu, možebitno i najveća zagonetka.« Odgonetanje te zagonetke, tog *homo absconditus*a objelodanit će čovjeka drugačijeg od onoga kome je potrebna psihoterapija, kao oblik njege njegove duševne sastavine da se nosi s društvom, društveno-socijalnim, društveno-tehničko-ustrojstvenim stvarnostima vlastite neposredne realnosti. U duhu dobre filozofske prakse usmjerene na liječenje čovjeka pod vidom psiho-sinteze mora se voditi lučenjem onoga sakrivenoga u čovjeku, onoga što postoji pod maskom njegove društvene persone kao »stvaran čovjek«, a koji je u vidu psiho-analize »sjena« ili sakriveni, onaj do kojega se mora doprijeti kako bi se uopće pristupilo putu njegova izlječenja.

HOMO ABSCONDITUS IN THE SPIRIT OF PRACTICAL PHILOSOPHY

“Man is in greater need of psycho-synthesis than of psycho-analysis”, writes the Russian philosopher Nikolai Berdyaev, on whose trail this presentation wishes to explore the 'hidden man' as man is indeed in need of psycho-synthesis which philosophical practice can offer, because according to the same philosopher, “Man is a riddle in the world, and it may be, the greatest riddle”. Unravelling the riddle of the *homo absconditus* will reveal a man different from the one who needs psychotherapy, as a form of care for one's mental composition to deal with the society, the social and the social-technical-organisational realities of one's own immediate reality. In the spirit of good philosophical practice, aimed at the treatment of man under the form of psycho-synthesis, we must draw out what is hidden in man, that which exists under the mask of his social persona as a “real man” and which in the form of psycho-analysis is seen as a “shadow” or hidden self, the one that must be reached in order to even approach the beginning of healing.

DAMIR ŠEHIĆ

*Teološko-katehetski odjel, Sveučilište u Zadru, Hrvatska /
Department of Religious Sciences, University of Zadar, Croatia*

BIOETIČKE PERSPEKTIVE NA TENDENCIJE DETERMINIZMA
NEUROZNAKOSTI I NJIHOV UTJECAJ NA MORALNU
ODGOVORNOST U TEOLOGIJI

Interdisciplinarnim pristupom između neurofilozofije, moralne teologije i katoličke bioetike pokušavaju se analizirati neke tendencije determinizma neuroznakosti i uočiti njihova korelacijska povezanost s percepcijom moralne odgovornosti ljudskih čina u nekim suvremenim tendencijama moralne teologije. Izlaganje koncipirano u dva dijela primarno donosi neke neuroznanstvene teorije koje, naslonjene na istraživanja o aktivnostima živčanog sustava i neuronskih mreža koje u vremenskom slijedu prethode mentalnom i ponašajnom činu, propituju granice slobodne volje čovjeka. Pritom se posebno osvrće na biodeterminističke teorije i njihove implikacije na moralnu odgovornost ljudskih čina. Drugi dio rada se iz perspektive katoličke moralne teologije osvrće na spomenute neurofilozofske ideje i pokušava uočiti njihov utjecaj na suvremene teološke tendencije moralne teologije i njezinog razumijevanja moralne odgovornosti čovjeka, osobito kršćanina.

BIOETHICAL PERSPECTIVES ON DETERMINISM TENDENCIES IN
NEUROSCIENCE AND THEIR INFLUENCE ON MORAL
RESPONSIBILITY IN THEOLOGY

This interdisciplinary approach between neurophilosophy, moral theology and Catholic bioethics will attempt to analyse some tendencies of determinism in neuroscience and to observe their correlation with the perception of moral responsibility of human actions in some contemporary tendencies of moral theology. The presentation, conceived in two parts, primarily presents some neuroscientific theories that, based on research of the activities of the nervous system and neural networks that precede mental and behavioral acts in time sequence, question the limits of human free will. At the same time, this presentation will look specifically at biodeterministic theories and their implications for the moral responsibility of human actions. The second part of the presentation will focus on the mentioned neurophilosophical ideas from the perspective of Catholic moral theology and attempt to show their influence on contemporary

theological tendencies of moral theology and its understanding of the moral responsibility of individuals, especially Christians.

VUK TRNAVAC

*Filozofski fakultet, Univerzitet u Beogradu, Srbija /
Faculty of Philosophy, University in Belgrade, Serbia*

METODO-ONTOLOŠKO VIĐENJE POJMA MENTALNOG ZDRAVLJA KOD MARXA, FREUDA I FRANKFURTSKE ŠKOLE

Autor u ovom istraživanju želi iz vlastitog *metodoontološkog* viđenja razmotriti, u današnje doba sve češće korišten pojam *mentalnog zdravlja*. To se nastoji ostvariti prateći tragove onoga kako Erich Fromm u okvirima VII. poglavlja knjige *S onu stranu okova iluzije* (1962.) koje nosi naziv upravo »Pojam mentalnog zdravlja«. Ovdje govori samo o Marxu koji smatra zdravim čovjekom *onoga tko je produktivan i tko se iskreno zanima za svijet*, a za Freuda bi »samo primitivan čovjek mogao biti nazvan *zdravim*«. Osim svih važnih Marxovih i Fr radova, kao i ovoga Frommova djela, posebna pažnja će se posvetiti i drugim njegovim djelima poput *Zdravog društva* (1955.) i godinu dana kasnijeg *Umijeća ljubavi* (1956.), ali svakako i rada Herberta Marcusea, posebno u djelu koje je objavljeno u godini (1955.) kada i Frommovo *Zdravo društvo, Eros i civilizacija*.

A METHO-DOONTOLOGICAL VIEW OF THE CONCEPT OF MENTAL HEALTH IN MARX, FREUD AND THE FRANKFURT SCHOOL

In this presentation, the author wants to consider, from his own *methodoontological* point of view, the concept of mental health, which is increasingly used nowadays. This will be attempted by following the traces of Erich Fromm and his Chapter VII of the book *Beyond the Chains of Illusion* (1962.), which is called "The Concept of Mental Health". In that part of the book he only talks about Marx, *who considers a healthy person to be the one who is productive and who is genuinely interested in the world*, while for Freud "only a primitive man could be called *healthy*." In addition to all the important works of Marx and Freud, as well as this work by Fromm, special attention will be paid to his other works such as *Healthy Society* (1955.), *The Art of Love* (1956.), but certainly also the works of Herbert Marcuse, especially that which was published in the year (1955.) in which Fromm's *Healthy Society* and *Eros and Civilization* were also published.

ANA UMIČEVIĆ

*Klinika za plućne bolesti Jordanovac, Klinički bolnički centar Zagreb, Hrvatska /
Clinical Centre for Pulmonary Diseases Jordanovac, University Hospital
Centre Zagreb, Croatia*

PRISTUP KOMPLEMENTARNOJ I ALTERNATIVNOJ MEDICINI U SVAKODNEVNOJ KLINIČKOJ PRAKSI

Svjetska zdravstvena organizacija definira komplementarnu i alternativnu medicinu kao niz praksi zaštite zdravlja koje ne spadaju u tradicije neke zemlje i nisu integrirane u dominantan sustav zdravstvene zaštite. Često se umjesto izraza alternativna medicina koriste i izrazi poput prirodne medicine, paramedicine, nekonvencionalne medicina i cjelovite (holističke) medicine. Konkretni primjeri navedene medicine su ajurvedska medicina, akupresura, akupunktura, kiropraktika, bioenergetika, biomagnetna terapija, polaritetna terapija, *feng shui*, iridologija, *chelation* terapija, *chi kung*, *yoga*, *reiki*, biljna medicina itd. Komplementarna ili integrirana medicina razlikuje se od alternativne medicine jer se ona koristi zajedno s konvencionalnom isključivo kao njezina dopuna, a alternativna se medicina koristi često umjesto konvencionalne medicine. Ne postoji opći pridjev koji bi odredio srž medicine, već se koristi mnoštvo riječi, istoznačnica i suznačnica koje stvaraju zbrku: akademska, standardna, profesionalna, konvencionalna, alopatska itd. Medicina je u današnjem vremenu, kao i svaka druga znanost, podložna kritikama i možda zato alternativna medicina postiže sve veću popularnost na Zapadu. Depersonalizirani i mehanicistički odnos pacijenta i liječnika, deficit stručnog kadra, nezadovoljstvo zdravstvenog osoblja statusom i plaćom itd., odnosno takvo stanje kulturološkog relativizma želi izjednačiti vrijednost medicine i alternativne medicine, no to nije moguće jer alternativna medicina nije i ne može biti po svojim karakteristikama znanost.

AN APPROACH TO COMPLEMENTARY AND ALTERNATIVE MEDICINE IN EVERYDAY CLINICAL PRACTICE

The World Health Organization defines complementary and alternative medicine as a series of health care practices that do not belong to the traditions of a country and are not integrated into the dominant health care system. Often, instead of the term alternative medicine, terms such as natural medicine, paramedicine, unconventional medicine and complete (holistic) medicine are used. Specific examples of said medicine are Ayurvedic medicine, acupressure,

acupuncture, chiropractic, bioenergetics, biomagnetic therapy, polarity therapy, feng shui, iridology, chelation therapy, chi kung, yoga, reiki, herbal medicine, etc. Complementary or integrated medicine is different from alternative medicine. because it is used together with conventional medicine only as its supplement, and alternative medicine is often used instead of conventional medicine. There is no general adjective that would determine the core of medicine, but a multitude of words and synonyms are used that create confusion: academic, standard, professional, conventional, allopathic, etc. Medicine nowadays, like any other science, is subject to criticism and perhaps that is why alternative medicine is gaining more and more popularity in the West. The depersonalised and mechanistic relationship between the patient and the doctor, the deficit of professional staff, the medical staff's dissatisfaction with their status and salary, etc., i.e. such a state of cultural relativism wants to equate the value of medicine and alternative medicine, but this is not possible because alternative medicine is not and cannot be a science by its characteristics.

JULIJA VEJIĆ, MIRJANA JERMOL, ANA BARE

Osnovna škola Petra Zrinskog, Zagreb, Hrvatska /

Petar Zrinski Elementary School, Zagreb, Croatia

EMPATIJA U RADNOM OKRUŽENJU

Čovjek veliki dio svoga života provede na radnom mjestu gdje očekuje da je okruženje u kojem radi ugodno i da pozitivno utječe na njegovo mentalno zdravlje. Radno okruženje često je skup ljudi koji se ne bi poznavali u privatnim situacijama. Škola je vrlo specifična radna ustanova u kojoj uz zaposlenike (učitelje, stručne suradnike i nenastavno osoblje) borave i djeca, »glavni suradnici učiteljima«. Zaposlenici u okviru svojih zaduženja uz to imaju kontakte i s roditeljima ili starateljima učenika. Od učitelja se danas očekuje vrlo visoka razina profesionalnosti u svim tim relacijama: prema kolegama, prema učenicima i njihovim roditeljima, što ponekad izaziva veliku razinu stresa, a samim time i narušava mentalno zdravlje. Stoga je vrlo važno imati visoku razinu empatije u takvom okruženju. Cilj je ovog istraživanja proučiti i istražiti subjektivno shvaćanje empatije i doživljaj pojedinca u radnom okruženju. Takvo sudjelovanje podrazumijeva potragu pojedinca za samim sobom i vlastitim poimanjem empatije koja je nužna za očuvanje mentalnoga zdravlja. Metodom anketnog upitnika pokušat ćemo odgovoriti na pitanja doživljaja empatičnosti iz tri različita kuta: učitelja, stručnog suradnika i ravnatelja.

EMPATHY IN THE WORK ENVIRONMENT

A person spends a large part of their life at the workplace where they expect a pleasant working environment with a positive effect on their mental health. A work environment is often a group of people who would not know each other otherwise, in private situations. A school is a very specific work institution where, in addition to employees (teachers, professional assistants and non-teaching staff), there are also children, the "main assistants of the teachers". Besides that, the employees have contact with the parents or guardians of the students as part of their duties. Today, a very high level of professionalism is expected from teachers in all these relationships: towards colleagues, towards students and their parents, which sometimes causes a great deal of stress, and thus impairs mental health. Therefore, it is very important to have a high level of empathy present in such an environment. The aim of this presentation is to study and

investigate the subjective understanding of empathy and the individual's experience in the work environment. Such participation implies the individual's search for themselves and their own understanding of empathy, which is necessary for the preservation of mental health. Using the questionnaire method, we will try to answer questions about the experience of empathy from three different angles: the teacher, the professional associate and the school principal.

MAJA VEJIĆ

Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska /

Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Zagreb, Croatia

ŽENSKO MENTALNO ZDRAVLJE U KNJIŽEVNOSTI – ZAŠTO SE BOJIMO ŽENSKIH GLASOVA?

Žensko mentalno zdravlje vrlo je specifična tema u povijesti medicine i ona koja i dan danas frustrira žene diljem svijeta. Od teorija o »putujućoj maternici« do krovne pretpostavke da ženski mentalni problemi imaju opravdanje u menstrualnom ciklusu, žensko mentalno zdravlje stoljećima je bilo ili zanemareno ili korišteno protiv samih žena, s prvim pozitivnim promjenama tek u nedavnoj povijesti. To je vidljivo i u književnosti gdje, iako su (naročito u zadnjih stotinjak godina) mnoge spisateljice direktno progovorile o svojim iskustvima, primjere »neurotičnih« žena koji se i danas najčešće spominju napisali su muškarci. Zašto više cijenimo muško pisanje ženskog iskustva i zašto se, čini se, i dan danas kao zajednica bojimo čuti direktan i iskren ženski glas tema je kojom ćemo se baviti u ovom izlaganju.

FEMALE MENTAL HEALTH IN LITERATURE – WHY ARE WE AFRAID OF FEMALE VOICES?

Female mental health is a very specific topic in the history of medicine and one that still frustrates women all over the world. From the theory of the “wandering uterus” to the blanket assumption that female mental problems stem from the menstrual cycle, female mental health issues have been either neglected as a scientific topic or used against women for centuries, with the first positive changes happening only in recent history. This is also visible in literature, where although (especially in the last hundred years or so) many female writers have spoken openly about their experiences, the examples of “neurotic” women that are still often mentioned today were written by men. Why we value male writing of female experience more than the authentic female experience and why, it seems, even today as a community we are afraid to hear a direct and honest female voice is the topic we will deal with in this presentation.

MARINA VIDOVIĆ

*Udruga za promicanje mentalnog zdravlja Feniks Split, Hrvatska /
Association for the Promotion of Mental Health Feniks Split, Croatia*

ZASUČIMO RUKAVE ZA MENTALNO ZDRAVLJE – PRIMJER DOBRE PRAKSE PSIHOSOCIJALNE PODRŠKE U ZAJEDNICI

U želji da doprinesemo prestanku marginalizacije, stigmatizacije i socijalne isključenosti osoba s mentalnim poteškoćama, na temelju vlastitog iskustva kao udruga koju su osnovale osobe s mentalnim poteškoćama, osmislili smo trogodišnji program »Zasučimo rukave za mentalno zdravlje« koji nudi paket besplatnih usluga psihosocijalne podrške u zajednici. Cilj mu je doprinijeti kvaliteti života osoba s mentalnim oboljenjima i njihovoj socijalnoj integraciji kroz aktivnosti koje im omogućuju korištenje vlastitih vještina, iskustava, kreativnosti, sposobnosti i stvaranje pozitivnog traga i osjećaja korisnosti u zajednici. Sudionici kroz različite radne i volonterske akcije imaju priliku ostaviti važan pozitivan trag, imaju priliku tražiti i dobiti podršku u procesu oporavka, ali i sami postati dio sustava podrške za druge.

LET'S ROLL UP OUR SLEEVES FOR MENTAL HEALTH – AN EXAMPLE OF GOOD PRACTICE OF PSYCHOSOCIAL SUPPORT IN THE COMMUNITY

In the desire to contribute to the end of marginalisation, stigmatisation and social exclusion of people with mental disabilities, based on our own experience as an association founded by people with mental disabilities, we designed the three-year program “Let’s Roll up our Sleeves for Mental Health” which offers a package of free psychosocial support services in the community. Its goal is to contribute to the quality of life of people with mental illnesses and their social integration through activities that enable them to use their own skills, experiences, creativity, abilities and create a positive impact and sense of usefulness in the community. Through various work and volunteer actions, participants have the opportunity to leave an important positive mark, they have the opportunity to seek and receive support in the recovery process, but also to become a part of the support system for others.

ANTUN VOLENIK

*Fakultet filozofije i religijskih znanosti, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska /
Faculty of Philosophy and Religious Studies, University of Zagreb, Croatia*

STRAH I TJESKOBA U EGZISTENCIJALISTIČKOJ PSIHOTERAPIJI (TILLICH, MAY, YALOM)

Kada je 2007. godine izašao film *Kada je Nietzsche plakao*, snimljen po istoimenoj knjizi I. Yaloma iz 1992. godine mnogi koji do tada nisu vidjeli povezanost psihoterapije i filozofije mogli su to jasno vidjeti. Iako je po toj knjizi i filmu Yalom postao svjetski poznat, on je već davno uvidio povezanost egzistencijalizma i egzistencijalne psihoterapije. To se dogodilo prvenstveno kroz njegov rad s R. Mayom koji je pak prijateljevao s teologom i filozofom P. Tillichom. U izlaganju će biti zastupljena važna djela sva tri autora, počevši od Tillichova najpoznatijeg djela *Hrabrost bivstvovanja*. Upravo ovdje Tillich analizira tri tipa anksioznosti. To su anksioznost pred sudbinom i smrću (ontološka), zatim pred prazninom i gubitkom smisla (duhovna) i pred krivnjom i osudom (moralna). Iako se one isprepleću, Tillich ih nalazi kao dominante u različitim razdobljima zapadne povijesti. Na kraju antičke civilizacije prevladava ontička tjeskoba, na kraju srednjeg vijeka moralna tjeskoba, a na kraju modernog razdoblja duhovna tjeskoba.

FEAR AND ANXIETY IN EXISTENTIAL PSYCHOTHERAPY (TILLICH, MAY, YALOM)

When the film *When Nietzsche Wept*, based on the 1992 book of the same name by I. Yalom, was released in 2007, many who had not previously seen the connection between psychotherapy and philosophy were able to see it clearly. Although Yalom became world-famous through this book and the film, he recognized the connection between existentialism and existential psychotherapy a long time ago. This was mainly through his work with Rollo Mayo, who was a friend of the theologian and philosopher Paul Tillich. This presentation will introduce important works by all three authors, starting with Tillich's most famous work, *The Courage to Be*. In it, Tillich analyses three types of fear and anxiety. These are the anxiety of fate and death (ontological), then of emptiness and the loss of meaning (spiritual) and of guilt and condemnation (moral). Although they are interwoven, Tillich notes that they are prevalent in different epochs of Western history. At the end of ancient civilization, the ontic anxiety

dominated, at the end of the Middle Ages the moral anxiety and at the end of the modern era the spiritual anxiety dominated.

TONE VRHOVNIK STRAKA

*»Poglej!« Društvo za cjeloživotnu pomoć, Ljubljana, Slovenija /
“Poglej!” Society for Lifelong Assistance, Ljubljana, Slovenia*

EMPATIJA VS. ETIKA: MENTALNO ZDRAVLJE KAO TALAC

Postoje li okolnosti u kojima empatija ne samo da se ne slaže s etičnim pristupom nekome u mentalnoj krizi nego je suprotna, čak oprečna od etike? Možemo li empatiju smatrati zastarjelom, konzervativnom metodom pomoći čovjeku u neugodnom položaju koji ga na dugi rok ometa u ozdravljenju, u dostizanju veće autonomije i samostalnosti? Što ako je baš teren mentalnog zdravlja taj gdje sposobnost uživljanja u drugoga i razumijevanje drugog neposredno oštećuju? A koji je bolji pristup ako govorimo o autonomiji kao cilju koji u susretu s mentalnim poremećajem želimo dostići? U ovom izlaganju pozabavit ćemo tim i mnogim ostalim bitnim pitanjima.

EMPATHY VS ETHICS: MENTAL HEALTH AS A HOSTAGE

Are there circumstances in which empathy not only does not agree with the ethical approach to someone in a mental crisis, but when it is the opposite, even contrary to ethics? Can we consider empathy as an outdated, conservative method of helping a person in an unpleasant situation that hinders them in the long term in terms of healing, in achieving greater autonomy and independence? What if it is precisely the field of mental health where the ability to empathise with another and understand another is directly damaged? What is a better approach when dealing with a mental disorder, if we are talking about autonomy as a goal that we want to achieve? In this presentation, we will address that and many other relevant questions.

TANJA ZOVKO

*Klinika za plućne bolesti Jordanovac, Klinički bolnički centar Zagreb, Hrvatska /
Clinical Centre for Pulmonary Diseases Jordanovac, University Hospital
Centre Zagreb, Croatia*

PACIJENT U SREDIŠTU ZDRAVSTVENE SKRBI

Pacijent u središtu zdravstvene skrbi koncept je koji se može uočiti još šezdesetih godina prošloga stoljeća. Postoji nekoliko definicija koncepta pacijenta u središtu zdravstvene skrbi, no je najčešće korištena ona od National Academy of Medicine koja definira ovaj koncept kao pružanje zdravstvene skrbi s poštovanjem i uvažavanjem pacijentovih preferencija, potreba i vrijednosti. Glavne komponente ovog modela uključuju: pogled na bolest u širem kontekstu, pogled na pacijenta kao osobu, odnos pacijenta i zdravstvenog osoblja, te zajednička odgovornost pri donošenju odluka vezanih za liječenje. Pacijent u središtu zdravstvene skrbi model je pružanja zdravstvene skrbi koju je još u prošlom stoljeću pokrenuo Harvey Picker potaknut osobnim iskustvom. Picker je bio američki izumitelj, pedagog i biznismen, te je sa svojom suprugom osnovao Picker Institut sa sjedištem u Bostonu, čiji je cilj bio promicanje pružanja zdravstvene skrbi usmjerene na pacijenta. Godine 2000. osnovali su Picker Institute u Europi.

PATIENT-CENTRED HEALTHCARE

The patient-centered healthcare is a concept that can be seen as far back as the sixties of the last century. There are several definitions of the concept of the patient-centered healthcare, but the most commonly used is the one from NAM, which defines this concept as the provision of healthcare with respect and appreciation of the patient's preferences, needs and values. The main components of this model include: a view of the disease in a wider context, a view of the patient as a person, the relationship between the patient and the healthcare staff, and shared responsibility for making decisions related to treatment. The patient-centered healthcare is a model that was initiated in the last century by Harvey Picker, motivated by personal experience. Picker was an American inventor, educator, and businessman who, with his wife, founded the Boston-based Picker Institute, whose goal was to promote patient-centered healthcare. In 2000, they founded the Picker Institute in Europe.

MAJA ŽITINSKI

*Odjel za komunikologiju, Sveučilište u Dubrovniku, Hrvatska /
Department of Communicology, University of Dubrovnik, Croatia*

U POTRAZI ZA POVEZNICOM NEOVISNOSTI DUHA I MENTALNOGA ZDRAVLJA

Osim žive prirode i njezinih sustava, predmetom bioetike postaje čovjekova uronjenost u komunikaciju sastavljenu od odluka i postupaka s povratnim učinkom. Neodoljiva potreba za orijentacijom pri sučeljavanju s kulturalnim, ekonomskim, političkim i drugim vrstama koncentrirane društvene moći vodi nas dubljem upoznavanju sebe i jasnijem dijagnosticiranju toksičnih društvenih uvjeta. Pritom valja odgovoriti na pitanje zašto je suvremeni čovjek žrtva dihotomija, kako je moguće očuvati vlastiti integritet, tjelesno i duhovno zdravlje, a da se drugoga ne podjarmljuje i ne diskriminira. Razumijevanje nam je oslobođeno na jezik, a moralno razmišljanje ukorijenjeno u najobuhvatnijoj među svim znanostima, u etici, pregnantnoj baštini razboritosti. Psihoanalitičari i kognitivni terapeuti suglasni su u jednome: empatija nije samo emocija, ona podrazumijeva i refleksivnost.

SEARCHING FOR A LINK BETWEEN THE INDEPENDENCE OF SPIRIT AND MENTAL HEALTH

In addition to living nature and its systems, bioethics covers the topic of an individual's immersion into communication, including feedback to decisions and deeds. In confronting cultural, economic, political and other types of concentrated social power the overwhelming need for orientation leads us to deeper understanding of the self and to clearer diagnosis of toxic social conditions. In doing that, we need to answer the question of why a modern person is a victim of dichotomies, how is it possible to preserve one's integrity, physical and mental health without subjugating and discriminating against others. Human understanding relies on language and our moral thinking is rooted in the most comprehensive among all sciences, in ethics, pregnant by the heritage of prudence. Psychoanalysts and cognitive therapists both agree on one thing: empathy is not only an emotion, it also implies reflexivity.

RADIONICE

WORKSHOPS

JOSÉ BARRIENTOS-RASTROJO

*Faculty of Philosophy, University of Seville, Spain /
Filozofski fakultet, Sveučilište u Sevilli, Španjolska*

DIAKRISIS: A WORKSHOP TO TRAIN OUR IDEOLOGIZED VISIONS AND MIND IN ORDER TO KNOW WHY WE FEEL WHAT WE FEEL

This is one of BOECIO's workshops. It is based on the stoic idea of *diakrisis*. Stoicism establishes that our acts and passions depend on our interpretations. Therefore, the same fact can produce several passions depending on the way we see (and interpret) it. Some interpretations have been imposed on us by means of education or by other social mechanisms. We are not used to being conscious of those facts and how they act upon (and determine) us. However, since we govern our interpretation, we rule over our passions and the acts motivated by our feelings (stoics said). This workshop will help participants to discover that there are interpretations (or ideologies) that rule over us and it will make invisible the ideologies that influence their existences.

DIAKRISIS: RADIONICA ZA TRENIRANJE NAŠIH IDEOLOGIZIRANIH VIZIJA I UMA KAKO BISMO ZNALI ZAŠTO OSJEĆAMO ŠTO OSJEĆAMO

Ovo je jedna od BOECIO radionica. Temelji se na stoičkoj ideji *diakrisis*. Stoicizam utvrđuje da naša djela i strasti ovise o našim interpretacijama. Stoga ista činjenica može proizvesti nekoliko strasti prema načinu na koji je vidimo (i tumačimo). Neke interpretacije su nam nametnute odgojem ili drugim društvenim mehanizmima. Nismo navikli biti svjesni tih činjenica i načina na koji one djeluju na (i određuju) nas same. Međutim, zato što mi upravljamo našom interpretacijom, vladat ćemo nad našim strastima i djelima motiviranim našim osjećajima (stoici su rekli). Ova radionica će pomoći sudionicima otkriti da postoje interpretacije (ili ideologije) koje vladaju nama samima i učinit će nevidljivim ideologije koje utječu na njihovo postojanje.

UDRUGA LUDRUGA

Zagreb, Hrvatska /

Zagreb, Croatia

MENTALNA HIGIJENA – ISKUSTVENA RADIONICA

Iskustveno-edukativna radionica sudionicima pruža mogućnost iskustvenog učenja kroz niz vježbi osmišljenih *peer* metodologijom. Svrha ovih vježbi je osvještavanje vlastitih emocija, vježbanje verbalnih i neverbalnih komunikacijskih vještina, jačanje empatije, zauzimanje za sebe, te poštovanje vlastitih i tuđih granica kroz asertivnu komunikaciju, verbaliziranje potreba i aktivno slušanje. Sve su ove vještine bitne za postizanje i očuvanje mentalnog zdravlja. Svrha radionice je podizanje razine svijesti o potrebi održavanja mentalne higijene, što je preduvjet za postizanje i očuvanje sveukupnog zdravlja. Sudionici su aktivno uključeni u radioničke aktivnosti po principu jednakosti.

MENTAL HYGIENE – EXPERIENTIAL WORKSHOP

The experiential and educational workshop provides the participants with the opportunity of experiential learning through a series of exercises designed using peer methodology. The purpose of these exercises is to become aware of your own emotions, practicing verbal and non-verbal communication skills, strengthening empathy, standing up for oneself and respecting one's own and others' boundaries through assertive communication, verbalization of needs and active listening. All of these skills are essential to achieve and maintain mental health. The goal of the workshop is to raise awareness of the need to maintain mental hygiene, which is a prerequisite for achieving and preserving overall health. Participants are involved in the workshop activities based on the principle of equality.

ADRESAR

ADDRESS BOOK

Damjan Abou Aldan

Srednja škola Koprivnica
Trg Slobode 7
HR–48000 Koprivnica
Croatia
e-mail: damjan.abou-aldan@skole.hr

Sead Alić

Sveučilište Sjever
Odjel za komunikologiju, medije i
novinarstvo
Trg dr. Žarka Dolinara 1
HR–48000 Koprivnica
Croatia
e-mail: sealic@gmail.com

Ljerka Armano

KBC Sestre milosrdnice
Vinogradska cesta 29
HR–10000 Zagreb
Croatia
e-mail: ljerka.armano@gmail.com

**Amirmohammad Bagheri
Kargasheh**

University of Tehran
Faculty of Psychology and Education
Jalal Ale-Ahmad Avenue
IR–P9FH+VQ2 Tehran
Iran
e-mail: amirbagherinik2003@gmail.com

Ana Bare

Osnovna škola Petra Zrinskog
Krajiška 9
HR–10000 Zagreb
Croatia
e-mail: ana.bare.psih@gmail.com

Bojana Brajkov

Goa University
School of Sanskrit, Philosophy and
Indic Studies
Taleigao Plateau
IN–403206
India
e-mail: philosophy.bojana@unigoa.ac.in

Marijana Braš

Sveučilište u Zagrebu
Medicinski fakultet
Šalata 3
HR–10000 Zagreb
Croatia
e-mail: marijana.bras1@gmail.com

Marianne D. Broeker

University of Oxford
Department of Experimental Psychology
Woodstock Road
GB–OX2 6GG Oxford
United Kingdom
e-mail: marianne.broeker@psy.ox.ac.uk

Ana Buljan

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u
Osijeku
Filozofski fakultet
Lorenza Jagera 9
HR–31000 Osijek
Croatia
e-mail: ana.buljan11@gmail.com

Klara Čavar

Sveučilište u Zadru
Teološko-katehetski odjel
Ul. dr. Franje Tuđmana 24i
HR–23000 Zadar
Croatia
e-mail: kcavar@unizd.hr

Jan Defrančeski

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
Ivana Lučića 3
HR–10000 Zagreb
Croatia
e-mail: jan1161996@gmail.com

Marija Džinić

Sveučilište u Zagrebu
Fakultet filozofije i religijskih znanosti
Jordanovac 110
HR–10000 Zagreb
Croatia
e-mail: m.dzinic@ffrz.unizg.hr

Aleksandar Fatić

Univerzitet u Beogradu
Institut za filozofiju i društvenu teoriju
Kraljice Natalije 45
RS–11000 Beograd
Serbia
e-mail: aleksandar.fatic@gmail.com

Sanja Frajtić

Specijalna bolnica za plućne bolesti
Rockefellerova ulica 3
HR–10000 Zagreb
Croatia
e-mail: sfrajtic@gmail.com

Dora Grejza

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u
Osijeku
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti
Cara Hadrijana 10
HR–31000 Osijek
Croatia
e-mail: dora.saradjen@gmail.com

Toma Gruica

University of Graz
Faculty of Arts and Humanities
Universitätsplatz 3
AU–8010 Graz
Austria
e-mail: tomagruica@protonmail.com

Behzad Hadžić

Dom zdravlja Ključ
Zgon bb
BA–79280 Ključ
Bosnia and Herzegovina
e-mail: behzad_hadzic@yahoo.com

Elma Hadžić

Gradska apoteka
Kulina bana bb
BA–79280 Ključ
Bosnia and Herzegovina
e-mail: hadzic_elma@yahoo.com

Selma Hadžić

Centar za mentalno zdravlje
Prote Vujasinovića
BA–79240 Kozarska Dubica
Bosnia and Herzegovina
e-mail: selmahadzic5@yahoo.com

Miro Hanževački

Dom zdravlja Zagreb Zapad
Prilaz Baruna Filipovića 11
HR–10000 Zagreb
Croatia
e-mail: mirohanzevacki@yahoo.com

Damir Hršak

Sveučilište u Zagrebu
Metalurški fakultet
Aleja narodnih heroja 3
HR–44000 Sisak
Croatia
e-mail: hrsakd@simet.hr

Iva Ignjačić

Sveučilište u Zagrebu
Fakultet hrvatskih studija
Borongajska cesta 83d
HR–10000 Zagreb
Croatia
e-mail: iignjacic@hrstud.hr

Maja Jadrešin

Sveučilište u Zadru
Mihovila Pavlinovića 1
HR–23 000 Zadar
Croatia
e-mail: mjadres@unizd.hr

Miro Jakovljević

Hrvatski institut za istraživanje i edukaciju
o mentalnom zdravlju
Rebrovac 25
HR–10000 Zagreb
Croatia
e-mail: jakovljevic.miro@yahoo.com

Luka Janeš

Sveučilište u Zagrebu
Fakultet filozofije i religijskih znanosti
Jordanovac 110
HR–10000 Zagreb
Croatia
e-mail: luka.janes@ffrz.unizg.hr

Mirjana Jermol

Osnovna škola Petra Zrinskog
Krajiška 9
HR–10000 Zagreb
Croatia
e-mail: mjermol3010@gmail.com

Melita Jerolimov

Selecta savjetovanje
Ivana Gorana Kovačića 11
HR–23000 Zadar
Croatia
e-mail: info@selectasavjetovanje.com

Dunja Jurić Vukelić

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u
Osijeku
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti
Cara Hadrijana 10
HR–31000 Osijek
Croatia
e-mail: djvukelic@foozos.hr

Martin Kajtazi

Osnovna škola Lotrščak
Donje Svetice 127
HR–10000 Zagreb
Croatia
e-mail: martin.kajtazi@gmail.com

Marina Katinić Pleić

Glas Koncila
Kaptol 8
HR–10000 Zagreb
Croatia
e-mail: marina_katinic@yahoo.com

Krešimir Katušić

Gornji Bukovac 101
HR–10000 Zagreb
Croatia
e-mail: kresimirkatusicspona@gmail.com

Ivica Kelam

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u
Osijeku
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti
Cara Hadrijana 10
HR–31000 Osijek
Croatia
e-mail: kelamivica@gmail.com

Štefanija Kožić

Sveučilište u Zagrebu
Fakultet filozofije i religijskih znanosti
Jordanovac 110
HR–10000 Zagreb
Croatia
e-mail: stefanija.kozic1@gmail.com

Ana Kralj

Sveučilište u Zagrebu
Fakultet filozofije i religijskih znanosti
Jordanovac 110
HR–10000 Zagreb
Croatia
e-mail: logosuciteljica@gmail.com

Mateja Krznar

Zdravstveno veleučilište
Mlinarska cesta 38
HR–10000 Zagreb
Croatia
e-mail: info@debra-croatia.com

Suzana Kunac

Centar za filozofiju medija i mediološka
istraživanja
Petrovogorska 18
HR–10000 Zagreb
Croatia
e-mail: inmediasres@centar-fm.org

Ivan Macut

Otok Visovac 1
HR – 22324 Drinovci
Croatia
e-mail: ivanmacut@libero.it

Zora Maštrović

Gospodska 30
HR–10000 Zagreb
Croatia
e-mail: akramilama@gmail.com

Mijo Nikić

Sveučilište u Rimu – Gregoriana
Filozofsko-teološki institut Družbe
Isusove
Jordanovac 110
HR–10000 Zagreb
Croatia
e-mail: mnikic458@gmail.com

Ivan Nišavić

Univerzitet u Beogradu
Institut za filozofiju i društvenu teoriju
Kraljice Natalije 45
RS–11102 Beograd
Serbia
e-mail: ivan.nisavic@ifdt.bg.ac.rs

Marina Novina

Sveučilište u Zagrebu
Fakultet filozofije i religijskih znanosti
Jordanovac 110
HR–10000 Zagreb
Croatia
e-mail: marina.novina@ffrz.unizg.hr

Ehsan Ortogoli Farahani

Shahid Beheshti University of Medical
Sciences
School of Pharmacy
District 3
IR–QCC6+76 Tehran
Iran
e-mail: eofarahani@gmail.com

Jadranka Pavić

Zdravstveno veleučilište
Mlinarska cesta 38
HR–10000 Zagreb
Croatia
e-mail: jadranka.pavic@zvz.hr

Ante Periša

Sveučilište u Zadru
Odjel za Kroatistiku
Mihovila Pavlinovića
HR–23000 Zadar
Croatia
e-mail: anperisa@unizd.hr

Ana Perišić

Centar za hagioterapiju – Split
Poljička cesta 13
HR–21000 Split
Croatia
e-mail: aperisic1@gmail.com

Ivan Perkov

Sveučilište u Zagrebu
Fakultet hrvatskih studija
Borongajska cesta 83d
HR–10000 Zagreb
Croatia
e-mail: iperkov@hrstud.hr

Aleksandar Prica

Univerzitet u Beogradu
Filozofski fakultet
Čika-Ljubina 18–20
RS–11000 Beograd
Serbia
e-mail: aleksandar.prica@kadena.rs

Aleksandar Racz

Zdravstveno veleučilište Zagreb
Mlinarska 38
HR–10000 Zagreb
Croatia
e-mail: aleksandar.racz@zvzu.hr

Ljubomir Radovančević

Hrvatska udruga za promicanje prava
pacijenata
Zrinsko Frankopanska 2b
HR–21000 Split
Croatia
e-mail: oja1radic@gmail.com

Vlatka Ročić Petak

Udruga Ludruga
Nova cesta 109
HR–10000 Zagreb
Croatia
e-mail: udruga@ludruga.hr

Darija Rupčić Kelam

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u
Osijeku
Filozofski fakultet
Lorenza Jagera 9
HR–31000 Osijek
Croatia
e-mail: darijarupcic@gmail.com

Marija Tomečak

Osnovna škola Ružičnjak
Donje Svetice 127
HR–10000 Zagreb
Croatia
e-mail: marija.tomecak.ruzicnjak@gmail.com

Camilo Sanchez Sanchez

Poznan University of Medical Sciences
Department of Social Sciences &
Humanities
Fredry Street 10
PL–61-701 Poznań
Poland
e-mail: kmilosanchezs@gmail.com

Gianluigi Segalerba

University of Coimbra
Institute for Philosophical Studies
Largo da Porta Férrea
PT–3004-530 Coimbra
Portugal
e-mail: gianluigisegalerba@gmail.com

Ines Skelac

Sveučilište u Zagrebu
Fakultet filozofije i religijskih znanosti
Jordanovac 110
HR–10000 Zagreb
Croatia
e-mail: ines.skelac@ffrz.unizg.hr

Petar Smontara

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
Ivana Lučića 3
HR–10000 Zagreb
Croatia
e-mail: psmontar@ffzg.hr

Angelos Sofocleous

University of Cyprus
Faculty of Social Sciences and Education
Kallipoleos 75
CY–1678 Nicosia
Cyprus
e-mail: angelos.sofocleous94@gmail.com

Filip Martin Svibovec

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
Ivana Lučića 3
HR–10000 Zagreb
Croatia
e-mail: fmsviby@gmail.com

Damir Šehić

Sveučilište u Zadru
Teološko-katehetski odjel
Ul. dr. Franje Tuđmana 24i
HR–23000 Zadar
Croatia
e-mail: dsehic@unizd.hr

Filip Škiljan

Institut za migracije i narodnosti
Trg Stjepana Radića 3
HR–10000 Zagreb
Croatia
e-mail: filip.skiljan@imin.hr

Danijela Tiosavljević

Univerzitet u Beogradu
Medicinski fakultet
Dr. Subotića starijeg 8
RS–11000 Beograd
Serbia
e-mail: tiosavljevic.danijela@gmail.com

Vuk Trnavac

Univerzitet u Beogradu
Filozofski fakultet
Čika-Ljubina 18–20
RS–11000 Beograd
Serbia
e-mail: vuktrnavac@gmail.com

Ana Umičević

Klinika za plućne bolesti Jordanovac
Jordanovac 104
HR–10000 Zagreb
Croatia
e-mail: anamustac.zvu@gmail.com

Julija Vejić

Osnovna škola Petra Zrinskog
Krajiška 9
HR–10000 Zagreb
Croatia
e-mail: jvejic@yahoo.com

Maja Vejić

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
Ivana Lučića 3
HR–10000 Zagreb
Croatia
e-mail: vejic.maja.n@gmail.com

Marina Vidović

Udruga za promicanje mentalnog zdravlja
Feniks Split
Smiljanićeva 31
HR–21000 Split
Croatia
e-mail: marina.vidovic.st@gmail.com

Antun Volenik

Sveučilište u Zagrebu
Fakultet filozofije i religijskih znanosti
Jordanovac 110
HR–10000 Zagreb
Croatia
e-mail: voleniks@gmail.com

Tone Vrhovnik Straka

»Poglej!« Društvo za cjeloživotnu pomoć
Ulica Pohorskega bataljona 229
SI–1000 Ljubljana
Slovenia
e-mail: tone.vrhovnikstraka@gmail.com

Dan Zahavi

University of Copenhagen
Center for Subjectivity Research
Karen Blixens Plads 8
DK–2300 København
Denmark
e-mail: zahavi@hum.ku.dk

Tanja Zovko

Klinika za plućne bolesti Jordanovac
Jordanovac 104
HR–10000 Zagreb
Croatia
e-mail: tanjazovko@gmail.com

Maja Žitinski

Sveučilište u Dubrovniku
Odjel za komunikologiju
Branitelja Dubrovnika 29
HR–20000 Dubrovnik
Croatia
e-mail: maja.zitinski@unidu.hr

IZDAVAČ / PUBLISHER

Centar za bioetiku Fakulteta filozofije i religijskih znanosti /
Centre for Bioethics of the Faculty of Philosophy and Religious Studies

ZA IZDAVAČA / FOR PUBLISHER

Luka Janeš

UREDNICI / EDITORS

Luka Janeš, Štefanija Kožić

PRIJEVODI I KOREKTURA / TRANSLATIONS AND PROOFREADING

Bruno Bogović, Teo Čavar, Luka Janeš, Štefanija Kožić, Filip Martin Svibovec

DIZAJN NASLOVNICE / COVER DESIGN

Nikša Janković, Karlo Hlača

PRIJELOM TEKSTA / LAYOUT

Ivan Mišak

TISAK / PRINT

MONOGRAM, Zagreb

NAKLADA / VOLUME

100

ISSN 2787-4729